

Nr 274.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående lönereglering för lärarpersonalen vid folkhögskolor m. m.; given Stockholms slott den 8 maj 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gösta Bagge.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 maj 1942.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF,

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför här-
efter chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Bagge:

Under punkterna 168 och 231 i 1942 års åttonde huvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1942/43

dels till Folkhögskolor: Understöd ett förslagsanslag av 1 600 000 kronor;
dels ock till Dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter ett förslagsanslag av 1 300 000 kronor.

I. Inledning.

Frågan om en lönereglering för lärarpersonalen vid folkhögskolorna, vilken länge stått på dagordningen, aktualiserades genom den lönereglering för lärare vid statsläroverken, som genomfördes vid 1937 års riksdag. Sålunda anbefalldes Kungl. Maj:t den 17 december 1937 skolöverstyrelsen att verkställa utredning och inkomma med på utredningen grundat förslag till de ändringar med avseende på lärarnas vid folkhögskolorna löneförhållanden, som kunde anses påkallade i anledning av 1937 års beslut om lönereglering för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter.

Med skrivelse den 21 september 1938 överlämnade skolöverstyrelsen utredning och förslag i ämnet. Förslaget befanns emellertid tarva ytterligare beredning och föranledde icke någon framställning till riksdagen.

I samband med anslagsäskandena för budgetåret 1940/41 hemställde skolöverstyrelsen, att i avbidan på en slutlig lönereglering för lärarpersonalen vid folkhögskolorna provisoriska anordningar måtte vidtagas för åstadkommande av en förbättrad löneställning för extra ordinarie och vikarierande ämneslärare genom beredande åt dem av ett ålderstillägg å 500 kronor efter 5 års full tjänstgöring. Till stöd härför framhölls, att lärarrekruteringen vid folkhögskolorna hotades av allvarliga svårigheter, sedan de flesta statliga och kommunalanställda lärarna numera kommit i åtnjutande av lönereglering, vilka svårigheter av naturliga skäl komme att förstoras, ju längre en definitiv lönereglering för folkhögskolornas lärare låte vänta på sig. Vid min anmälan i 1940 års åttonde huvudtitel av detta förslag förklarade jag, att, då jag med hänsyn till det statsfinansiella läget icke ifrågasatte bifall till överstyrelsens förslag, vore det i fullt medvetande av att en lösning av frågan icke kunde för någon längre tid uppskjutas.

Vid 1941 års riksdag väcktes motioner (I: 90 och II: 120) om höjning av den provisoriska avlöningsförbättringen för extra ordinarie och vikarierande ämneslärare vid folkhögskolorna. Riksdagen, som icke biföll motionerna, gjorde emellertid följande uttalande:

Riksdagen delade den av departementschefen förra året uttalade uppfattningen, att en lönereglering på ifrågavarande område inom närmaste tiden måste komma till stånd. Folkhögskolornas lärare befunno sig i ett i förhållande till andra lärargrupper missgynnat löneläge och detta förhållande kunde givetvis komma att oförmånligt påverka dessa läroanstalters fortsatta verksamhet. Riksdagen hölle för sannolikt, att trots det rådande statsfinansiella läget och den skärpning av detsamma, varmed man troligen måste räkna, en skälig lönereglering borde kunna åvägbringas för folkhögskolornas del i samband med vidtagande av besparingar beträffande andra ändamål. Riksdagen utginge ifrån att Kungl. Maj:t till närmare omprövning upptoge denna fråga.

Med anledning av vad 1941 års riksdag anfört och under erinran om ovan nämnda, den 21 september 1938 avgivna förslag angående lönereglering för

ifrågavarande lärare anbefalldes Kungl. Maj:t den 16 maj 1941 skolöverstyrelsen att, med beaktande av vad i yttrandena över 1938 års löneregleringsförslag samt av riksdagen i ämnet anförts utarbета och till Kungl. Maj:t inkomma med nytt förslag i ämnet, lämpat efter de vid folkhögskolor rådande arbetsförhållandena och så avvägt, att det kunde genomföras i nuvarande statsfinansiella läge.

Med skrivelse den 20 januari 1942 har *skolöverstyrelsen* överlämnat förnyad utredning med förslag till löne- och pensionsreglering för ifrågavarande lärarpersonal. Häröver ha yttranden avgivits av *statskontoret*, *allmänna lönenämnden*, *statens pensionsanstalt*, *styrelsen för svenska landstingsförbundet* och *styrelsen för svenska folkhögskolans lärarförening*.

I det följande kommer jag att beröra föreliggande förslag såvitt angår den ifrågasatta löneregleringen och därmed sammanhängande anslagsfrågor. Överstyrelsens förslag i vad avser pensionsreglering torde komma att i annat sammanhang anmälas.

II. Förslag till lönereglering.

A. Folkhögskolornas organisation m. m.

Olika kurser vid folkhögskola. Enligt stadgan den 31 december 1919 (nr 866) för statsunderstödda folkhögskolor må folkhögskola, allt efter förhållandena, kunna för varje arbetsår omfatta

antingen en huvudkurs om minst 24 veckor för manliga, kvinnliga eller både manliga och kvinnliga elever; är huvudkursen avsedd för manliga elever, kan till densamma anslutas en kvinnlig kurs;

eller en huvudkurs om minst 21 veckor och en *fristående kvinnlig kurs* om minst 13 eller, om undervisning i hushållsgöromål ingår i densamma, 16 veckor.

Till såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs kan anslutas en *andra årskurs*.

Eleverna inom viss kurs må, i den mån deras olika förkunskaper eller antal göra det nödvändigt, vid undervisningen kunna uppdelas på *parallellavdelningar*.

Lärarkrafter och deras anställning. Vid folkhögskola skall finnas en vid densamma boende *föreståndare*, som leder och deltagar i undervisningen, samt dessutom minst en *ämneslärare med fast anställning*. Om vid skolan är inrättad andra årskurs i anslutning till huvudkursen och för denna andra årskurs statsbidrag erhållits under fem år i följd, skall en ämneslärare fast anställas för denna kurs; skolöverstyrelsen kan medgiva undantag från sistnämnda föreskrift ävensom medgiva att flera ämneslärare

än de föreskrivna må fast anställas. — *Extra ordinarie ämneslärare*¹ ävensom *lärare i övningsämne* anställas till det antal undervisningens behöriga upprätthållande kräver.

Föreståndare och ämneslärare med fast anställning antagas antingen tills vidare med minst fyra månaders uppsägningstid eller för visst antal år; de skola av skolstyrelsen anmälas till delaktighet i statens pensionsanstalt. Extra ordinarie ämneslärare ävensom lärare i övningsämnen anställas tills vidare med minst fyra månaders uppsägningstid eller på viss tid, högst en lärokurs. Vikarie, då sådan erfordras, förordnas för viss tid, högst en lärokurs. Lärare i övningsämne, som har en tjänstgöringstid av minst 21 veckor årligen, kan av skolstyrelsen efter skolöverstyrelsens medgivande tillerkännas fast anställning med delaktighet i statens pensionsanstalt under förutsättning att lärarens lön blivit reglerad till visst belopp för år, dock minst 1 000 kronor.

Lärare antagas av skolans styrelse. Besvär över tillsättning och entledigande av föreståndare eller ämneslärare med fast anställning må föras hos skolöverstyrelsen.

Behörighetsvillkor. För behörighet att antagas till föreståndare eller fast anställd ämneslärare erfordras, förutom viss ålder m. m., att genom studier vid universitet eller högskola eller på annat sätt hava förvärvat de insikter, som prövas nödiga för tjänstens rätta skötande. Skolöverstyrelsen har att pröva sökandes behörighet och lämplighet.

Undervisningsskyldighet. Enligt folkhögskolestadgan är lärare vid folkhögskola pliktig att ställa sig till efterrättelse de i skolans reglemente givna bestämmelserna angående undervisningsskyldighet eller annan tjänstgöring. Enligt skolöverstyrelsens uppgift tillämpas en undervisningsskyldighet av 24—28 veckotimmar.

B. Nuvarande avlöningsförhållanden samt tidigare lönereglerringsförslag.

Gällande avlöningsbestämmelser.

Grundlön. Enligt nu gällande bestämmelser, kungörelsen den 31 december 1919 (nr 864) angående avlöning åt lärare vid folkhögskola samt statsbidrag till sådan skola, utgår avlöning vid statsunderstödd folkhögskola för år med minst följande belopp:

för *manlig föreståndare*

a) vid folkhögskola med såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs 5 400 kronor;

b) vid folkhögskola med endast huvudkurs 4 600 kronor eller, då endast vare sig manlig eller kvinnlig avdelning däri ingår, 4 000 kronor;

till vilka avlöningsbelopp kunna komma två ålderstillägg, vart och ett å 500 kronor, efter respektive 5 och 10 års oförvitlig tjänstgöring;

¹ Härmed avses alla slag av icke-ordinarie lärare i läroämnen, således även timplärare.

för *kvinnlig föreståndare*

a) vid folkhögskola med såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs 4 200 kronor;

b) vid folkhögskola med endast huvudkurs 3 800 kronor eller, då endast vare sig manlig eller kvinnlig avdelning däri ingår, 3 400 kronor;

till vilka avlöningsbelopp kunna komma två ålderstillägg, vart och ett å 400 kronor, efter respektive 5 och 10 års oförvitlig tjänstgöring;

för *vikarierande föreståndare* ett särskilt arvode av 500 kronor vid skola med såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs samt 400 kronor vid skola med endast huvudkurs;

för *manlig ämneslärare med fast anställning*

a) vid såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs 3 700 kronor;

b) vid endast huvudkurs 3 000 kronor;

till vilka avlöningsbelopp kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett å 500 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 års oförvitlig tjänstgöring;

för *kvinnlig ämneslärare med fast anställning*

a) vid såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs 3 200 kronor;

b) vid endast huvudkurs 2 700 kronor;

till vilka avlöningsbelopp kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett å 300 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 års oförvitlig tjänstgöring;

för *extra ordinarie och vikarierande manlig ämneslärare* med full tjänstgöring

a) vid huvudkurs 1 900 kronor;

b) vid fristående kvinnlig kurs 600 kronor;

för *extra ordinarie och vikarierande kvinnlig ämneslärare* med full tjänstgöring

a) vid huvudkurs 1 700 kronor;

b) vid fristående kvinnlig kurs 550 kronor;

för *manlig eller kvinnlig lärare i slöjd* arvode efter 2 kronor 50 öre för varje undervisningstimme;

för *lärarinna i hushållsgöromål* arvode efter 10 kronor för varje arbetsdag;

för *lärare i gymnastik eller sång*, vilken ej på grund av annan anställning vid skolan har bestämd årslön, arvode efter 3 kronor 50 öre för varje undervisningstimme.

N a t u r a f ö r m å n e r. Utöver den kontanta lönen skola vidare, jämlikt § 2 i kungörelsen, föreståndare och fast anställda ämneslärare åtnjuta *fri bostad* jämte för densamma erforderligt *bränsle*. Sådan bostad skall i regel innehålla:

a) för manlig föreståndare minst fem rum och kök jämte källare och övriga nödiga utrymmen,

b) för kvinnlig föreståndare minst fyra rum och kök jämte källare och övriga nödiga utrymmen,

c) för manlig lärare, som har eget hushåll, minst fyra rum och kök jämte källare och övriga nödiga utrymmen,

d) för kvinnlig lärare, som har eget hushåll, minst tre rum och kök jämte källare och övriga nödiga utrymmen samt

e) för lärare, som icke har eget hushåll, minst två rum.

Där bostadsförmån in natura icke tillhandahålles därtill berättigad befattningshavare, skall han erhålla kontant ersättning därför med så stort belopp, som efter ortens pris betingas för bostad av sådan beskaffenhet, som för olika befattningshavare stadgas, jämte för sådan bostad erforderligt bränsle; dock att denna ersättning icke må understiga för manlig föreståndare 800 kronor, för kvinnlig föreståndare 600 kronor, för manlig lärare 500 kronor och för kvinnlig lärare 300 kronor.

Dyr tids tillägg g. De angivna beloppen utgöra, såsom ovan antytts, den minimiavlönning, vartill befattningshavarna äro berättigade. Å denna avlöning utgår enligt kungörelsen den 22 juni 1923 (nr 306) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt lärare vid folkhögskolor dyrtidstillägg enligt de för statens befattningshavare vid s. k. oregrerade verk gällande grunderna (f. n. maximerat till 44 %) å ett tilläggsunderlag motsvarande *hälften* av den i avlöningsförfattningen bestämda kontanta minimilönen. Vid flertalet skolor har vederbörande huvudman utfyllt detta dyrtidstillägg med dyrtidstillägg å återstående del av lönen efter samma eller likartade grunder, varför folkhögskolornas lärare i stort sett kunna sägas uppbära dyrtidstillägg i likhet med statens befattningshavare vid oregrerade verk.

Kristillägg g. Enligt kungörelsen den 17 januari 1941 (nr 29) utgår vidare kristillägg till lärarna vid folkhögskolorna. Kristillägget beräknas i förhållande till ett tilläggsunderlag, utgörande summan av det i månadsavlönningen ingående belopp, varå dyrtidstillägg utgår, och det procentuella dyrtidstillägg, som å avlöningen erhålles, då det för beräkning av sådant tillägg fastställda talet för den efter ingången av augusti 1914 inträdda levnadskostnadsökningen utgör 56 (d. v. s. 28 %). Vederbörande huvudmän utfylla i stor utsträckning även kristillägget med egna medel.

Provisorisk avlöningsförbättring. I avvaktan på en definitiv lönereglering har riksdagen sedan 1929 beviljat provisorisk avlöningsförbättring åt lärarna vid folkhögskolor. Denna utgår enligt kungörelsen den 5 juli 1929 (nr 244) med följande belopp för budgetår — beloppen för kvinnlig befattningshavare inom parentes:

till *föreståndare*

vid skola med såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs 600 (500) kronor;

vid skola med endast huvudkurs men med såväl manlig som kvinnlig avdelning 500 (440) kronor;

vid skola med endast huvudkurs med en avdelning 420 (385) kronor;

till *ämneslärare med fast anställning*

vid såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs 500 (450) kronor; vid endast huvudkurs 385 (365) kronor;

till *extra ordinarie eller vikarierande lärare*

vid huvudkurs 285 (255) kronor;

vid fristående kvinnlig kurs 90 (82: 50) kronor.

Dyrtids- och kristillägg utgå icke å dessa belopp.

I följande tabell (tabell I) lämnas en *sammanställning av nu utgående minimiavlönningar* till föreståndare och ämneslärare vid olika slag av folkhögskolor.

Tabell I.

L ä r a r e	Lön	Ålderstillägg			Provisorisk avlönings- förbättring
		1:a	2:a	3:e	
Lärare med fast anställning.					
<i>I. vid folkhögskola med såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs.</i>					
Föreståndare:					
manlig	5 400	500	500	—	600
kvinnlig	4 200	400	400	—	500
Ämneslärare:					
a. vid båda kurserna:					
manlig	3 700	500	500	500	500
kvinnlig	3 200	300	300	300	450
b. vid endast huvudkurs:					
manlig	3 000	500	500	500	385
kvinnlig	2 700	300	300	300	365
<i>II. vid folkhögskola med endast huvudkurs men med såväl manlig som kvinnlig avdelning.</i>					
Föreståndare:					
manlig	4 600	500	500	—	500
kvinnlig	3 800	400	400	—	440
Ämneslärare:					
manlig	3 000	500	500	500	385
kvinnlig	2 700	300	300	300	365
<i>III. vid folkhögskola med endast huvudkurs och med en avdelning.</i>					
Föreståndare:					
manlig	4 000	500	500	—	420
kvinnlig	3 400	400	400	—	385
Ämneslärare:					
manlig	3 000	500	500	500	385
kvinnlig	2 700	300	300	300	365
Extra ordinarie eller vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring.					
vid huvudkurs:					
manlig	1 900	—	—	—	285
kvinnlig	1 700	—	—	—	255
vid fristående kvinnlig kurs:					
manlig	600	—	—	—	90
kvinnlig	550	—	—	—	82: 50

Tidigare löneregleringsförslag.

Skolöverstyrelsen avgav den 12 november 1926 förslag till lönereglering för folkhögskolornas lärarpersonal i principiell anslutning till det för civilförvaltningen gällande systemet.

1928 års lönekommitté förordade, ehuru endast med tvekan, en inplacering av folkhögskolornas lärare i anslutning till det statliga lönesystemet. Härom anförde kommittén:

Folkhögskolorna vore med avseende på sin verksamhet och dess mål långt ifrån av sådan enhetlig karaktär som de flesta andra skolformer. I organisatoriskt och pedagogiskt avseende ägde de och borde äga en frihet, som möjligen utgjorde hinder för ett tillämpande på lärarna av avlöningsbestämmelser, som helt naturligt måste taga sikte på likheter och överensstämmelser i fråga om anställning, arbete och kompetens. Där i dessa hänseenden olikheterna vore väsentliga och talrika, kunde sammanförandet i ett avlöningsreglemente med andra läroanstalters befattningshavare erbjuda svårigheter, icke enbart av löneteknisk art utan även sådana, som kunde äventyra den erforderliga friheten i olika avseenden att ordna med organisation, undervisning och även avlöningsförhållanden allt efter skiftande lokala behov. I fråga om organisation vore att märka, hurusom vid folkhögskolorna kurser och lästid kunde vara av olika art och längd. Undervisningens mål vore icke av den art, att examensfordringar stadgats. Därmed sammanhängde den omständigheten, att för lärare inga bestämda kompetensnormer befunnits erforderliga. Antydd svårighet ökades därigenom, att avlöningen bestriddes från olika håll. Även om såsom dittills staten förutsattes skola lämna endast bidrag till lärarlönerna, syntes det kravet få betraktas såsom oeftergivligt, sedan lönerna bestämts skola utgå enligt på andra lärare anpassat system, att summan av löneförmåner icke finge överstiga de belopp, som inplaceringen i lönesystemets lönegrader utvisade. Den frihet, som dittills t. ex. landsting ägt att efter behag giva utfyllnad i lön, måste med inordnandet i det nya lönesystemet upphöra. Då kommittén trots sin tvekan föresloge inplacering i lönesystemet, vore det med hänsyn till önskvärdheten av att även beträffande ifrågavarande skolforms lärare ett lönesystem tillämpades, som överensstämde med det för andra lärargrupper gällande.

Skolöverstyrelsens förslag av år 1938 innebar ett inordnande av folkhögskolans lärare i det statliga lönesystemet. Förslaget anslöt sig till de riktlinjer, som följts vid de senast beslutade löneregleringarna för folkskollärare och för lärare vid högre kommunala skolor. Såsom villkor för statsbidrag till folkhögskola skulle följaktligen gälla, att lärarna vid skolan avlönades enligt ett avlöningsreglemente, som uppbyggts på det för statliga tjänstemanna- och lärarkåren utarbetade lönesystemet. Bidraget skulle i huvudsak utgå med belopp, motsvarande de löneförmåner, som jämlikt bestämmelserna i nämnda reglemente skulle tillkomma lärare, med avdrag av ett belopp, motsvarande ersättning för tjänstebostad. I lönetekniskt hänseende innebar förslaget bl. a. övergång från nettolön till bruttolönesystem samt införande av dyrortsgrupperade löner.

Sammanfattningsvis må ur skolöverstyrelsens ifrågavarande förslag följande återgivas.

Lästidens längd.

Den största svårigheten, när det gällde att inordna lärarpersonalen vid folkhögskolorna i det statliga lönesystemet, låge däri, att olika kurser hade så olika längd. Uppenbart vore, att vid lönesättningen den årliga lästidens längd borde på ett eller annat sätt komma i betraktande. Överstyrelsen hade efter en undersökning av förhållandena kommit till den övertygelsen, att en standardisering av lästiderna genom lämpliga anordningar kunde utan olägenhet för skolorna genomföras. I anslutning härtill hade överstyrelsen funnit sig böra föreslå, att läsåret vid folkhögskolorna bestämdes till högst 38 veckor och lägst 26 veckor med rätt för varje skola att genom i vederbörlig ordning fastställt reglemente få lästiden fixerad till 26, 30, 34 och 38 veckor. För skolor, som hade både huvudkurs och fristående kvinnlig kurs, skulle den förra omfatta antingen 22 eller 26 veckor och den senare antingen 12 eller 16 veckor. Där förutsättningar för anordnande av fristående kvinnlig kurs icke förelåge och där sålunda endast en huvudkurs förekomme, kunde denna pågå 26, 30, 34 eller 38 veckor. Om huvudkurserna icke varade hela läsåret, skulle detta kunna fyllas ut med en kortare fristående kurs om 4 eller 8 veckor.

Undervisningsskyldighet.

Överstyrelsen hade för sin del funnit den undervisningsskyldighet, som tillämpades, nämligen 24—28 veckotimmar, vara väl avvägd.

Ämneslärarnas kompetens.

Flertalet fast anställda ämneslärare hade avlagt akademisk examen. Överstyrelsen hade kommit till den uppfattningen, att även flertalet övriga lärare, som icke avlagt akademisk examen, ägde god reel kompetens. Under senare år hade också kraven för behörighet till dessa befattningar av överstyrelsen i någon mån skärpts, så att sökande, som ej avlagt akademisk examen i ämnen tillhörande folkhögskolans ämneskrets, lämnats behörighet endast då särskilt starka skäl talade därför.

Inplacering i lönegrader.

Föreståndarna, vilka enligt förslaget skulle benämnas rektorer, skulle vid skola med en lästid av 38 veckor placeras i 28 lönegraden; rektorerna vid skolor med kortare arbetstid föresloges inplacerade en lönegrad lägre för varje period om fyra veckor, varmed lästiden understeg 38 veckor.

I analogi härmed föresloges för *ämneslärare med fast anställning* vid kurs om 38 veckor placering i 23 lönegraden, för lärare vid kurs om 34 veckor 22 lönegraden o. s. v.

Beträffande *de icke fast anställda ämneslärarna* hade dessa enligt överstyrelsens mening dittills haft en alltför missgynnad ställning. Flertalet av dem hade avlagt filosofie magister- eller filosofie kandidatexamen. Befordringsmöjligheterna inom folkhögskolorna vore ganska ovissa. Av de under huvudkursen 1936/37 anställda extra ordinarie och vikarierande lärarna hade 2 varit filosofie doktorer, 3 hade avlagt filosofie licentiatexamen, 28 filosofie magisterexamen, 31 filosofie kandidat- eller teologie kandidatexamen; 21 lärare hade haft annan utbildning. Väntan på att vinna fast anställning vid folkhögskola kunde bli lång nog. De sökande tävlade stundom under ganska olika villkor, och det kunde inträffa, att den svagast meriterade bleve vald. Enligt överstyrelsens mening vore det önskvärt, att en prövning av folkhögskollärarnas behörighet och lämplighet kunde ske vid en tidigare tidpunkt än den, då de började söka fast anställning. Överstyrelsen ville för-

denskull föreslå, att då en icke-fast anställd ämneslärare tjänstgjort någon tid, möjlighet bereddes att underställa hans behörighet överstyrelsens prövning. Härvid borde tillses, att vederbörande ägde akademisk examen eller likvärdig utbildning i minst två ämnen av direkt betydelse för arbetet vid folkhögskola. Vunnen behörighet skulle sedan hava generell giltighet såsom behörighet till ämneslärartjänst med fast anställning. Endast sådan lärare, som erhållit dylik behörighet, skulle kunna anställas som *extra ordinarie lärare*. Annan lärare skulle anställas som extra lärare. Såväl extra ordinarie som extra lärare skulle enligt förslaget kunna anställas endast vid huvudkurs. Extra ordinarie lärare skulle placeras två lönegrader lägre än motsvarande fast anställda befattningshavare, extra lärare i samma lönegrad som de extra ordinarie men med begynnelseplacering två löneklasser lägre än dessa.

Beträffande *vikarierande lärare* ansåge överstyrelsen, att lönen likaledes borde göras beroende av vederbörandes kompetens. En vikarierande lärare, som förklarats behörig till extra ordinarie ämneslärare vid folkhögskola, borde sålunda avlönas som extra ordinarie, en vikarie, som ej erhållit dylik behörighet, däremot såsom extra lärare.

Icke-fast anställd lärare i läroämne, vilken antingen vore anställd under fristående kvinnlig kurs eller fristående kortare kurs eller ock huvudkurs utan att där hava full tjänstgöring, d. v. s. minst 24 veckotimmar, skulle avlönas såsom *timlärare* efter veckotimme, beräknat för 38 veckor på liknande sätt som vid statens undervisningsväsende.

Av *övningsämnena* vid folkhögskolorna intogs av gammalt kvinnlig slöjd och hushållsgöromål en viktig plats i undervisningen av de kvinnliga eleverna. Detta gällde såväl under huvudkurserna som under de fristående kvinnliga kurserna. Även manlig slöjd förekomme vid några skolor. Utom i dessa övningsämnen undervisades regelbundet, om också med växlande timtal vid olika skolor, i gymnastik och sång. Undervisningen i de två sistnämnda ämnena handhades stundom av någon ämneslärare, stundom åter av timlärare. Endast i enstaka fall föreläge möjlighet att bereda en lärare full tjänstgöring vid en folkhögskola i gymnastik och troligen ingenstädes i sång. Enligt gällande bestämmelser avlönades övningslärare, som icke hade reglerad tjänst per timme eller per dag. Å halva arvudet utginge statligt dyrtidstillägg, som i regel av huvudmannen utfylldes med dyrtidstillägg å återstående del av lönen efter samma grunder. Härtill komme vanligen, genom frivilligt åtagande från skolan, bostad med bränsle samt för lärarinnorna i hushållsgöromål dessutom kost under pågående kurser. Dessa lärare hade sålunda en mycket låg avlöning och en osäker ställning. Överstyrelsen hade länge haft sin uppmärksamhet riktad på önskvärdheten av att bereda dessa lärare en förbättrad ställning. Överstyrelsen funne det lämpligast, att övningslärarnas anställningsförhållanden ordnades efter mönster av ovan framlagda förslag beträffande ämneslärarna. Om så skedde, skulle det alltså komma att finnas övningslärare av fyra slag: *övningslärare med fast anställning*, *extra ordinarie övningslärare*, *extra övningslärare* och *timlärare*.

Beträffande placering i lönegrad av *övningslärare med fast anställning* föresloge överstyrelsen, att *lärare i manlig slöjd* och *lärarinna i kvinnlig slöjd* samt *lärarinna i hushållsgöromål*, allt efter längden av den lästid för vilken vederbörande vore anställd, placerades i lönegraderna 16, 15, 14, 13 och 12 samt att lärare i *teckning*, *sång* och *gymnastik*, i den mån dylika kunde komma att anställas, allt efter längden av den lästid, för vilken vederbörande vore anställd, placerades i lönegraderna 18, 17, 16, 15 och 14. För *extra*

ordinarie övningslärare föresloges placering i samma lönegrad som motsvarande befattningshavare med fast anställning men med avlöning enligt den löneplan, som funnes intagen i § 7 av kungörelsen den 3 december 1937 med avlöningsbestämmelser för icke ordinarie lärare m. fl. vid statens undervisningsväsende (nr 954).

För motsvarande *extra befattningshavare* föresloge överstyrelsen en placering i samma lönegrad som de extra ordinarie, men med begynnelseplacering tre löneklasser lägre än motsvarande fast anställda befattningshavare.

Statsbidragen.

Statsbidragen till folkhögskolorna föresloges helt omlagda. Enligt överstyrelsens förslag skulle bidragen utgå med belopp, motsvarande samtliga vid skolan utgående lärarlöner med avdrag dels av ett belopp, motsvarande summan av de bostadsersättningar, som vid skolan anställda lärare enligt givna bestämmelser hade att erlagga, dels av 10 procent utav timplärläroverordena. Därjämte skulle statsverket bevilja provisoriskt dyrortstillägg och provisorisk avlöningsförstärkning samt dyrtidstillägg till lärarna enligt de grunder, som tillämpades vid statens s. k. reglerade verk. Som villkor för statsbidrag till lärares avlöning skulle gälla, att löne- eller pensionstillägg av huvudmannen icke beviljades lärarna.

Över skolöverstyrelsens ifrågavarande förslag avgåvos yttranden av bland annat *undervisningsväsendets lönenämnd* och *statskontoret*.

Undervisningsväsendets lönenämnd uttalade, att ett inordnande av folkhögskolornas lärare i det för statens nyreglerade verk gällande lönesystemet åtminstone för det dåvarande icke kunde anses vara det lämpligaste sättet att ordna dessa lärares löneförhållanden. Lönenämnden erinrade, att skolöverstyrelsen själv framhållit, hurusom den största svårigheten vid det föreslagna inordnandet låge däri, att olika kurser hade så olika längd. En annan svårighet mötte enligt lönenämndens mening i fråga om avgränsningen av de olika lärarkategorierna. Vid folkhögskolorna rådde i olika avseenden stor frihet i fråga om arbetets anordning och indelningen i ämnes- respektive övningslärare hade icke där samma fasthet som vid skolväsendet i allmänhet. En tredje svårighet mötte vid avvägningen i vissa fall av löneställningen för lärarna. Särskilda kompetenskrav för ämneslärare uppställdes icke, utan meningen vore, att man tills vidare skulle nöja sig med individuell prövning av behörigheten från fall till fall. Lönenämnden framhöll slutligen, att såsom skäl för en löneroglering för folkhögskolornas lärare icke återopats någon otillfredsställande löneställning i och för sig för de stora huvudgrupperna av befattningshavare, nämligen föreståndare och fast anställda ämneslärare; i själva verket syntes löneställningen för sistnämnda kategorier icke vara särskilt ogynnsam. Det förefölle lönenämnden, att de av skolöverstyrelsen anförda skälen för ändrade bestämmelser närmast pekade i den riktningen, att det i första hand borde undersökas, huruvida icke en förbättring av lönerna samt anställnings- och pensionsvillkoren för folkhögskolornas lärare, i de fall då en sådan kunde anses motiverad, kunde åvägbringas i anslutning till för dem gällande avlöningsbestämmelser.

Även *statskontoret* förklarade sig anse, att de vid folkhögskolorna rådande förhållandena icke påkallade införande av det statliga lönesystemet för där anställda lärare. Statskontoret fann väl skäl föreligga för en förbättrad löneställning för vissa lärargrupper men förordade, att erforderliga reformer vidtoges med utgångspunkt från gällande bestämmelser om statsbidrag och lärarlöner.

C. Skolöverstyrelsens nu föreliggande förslag.

Allmänna synpunkter.

Skolöverstyrelsen framhåller inledningsvis, att då överstyrelsen nu åter hade att taga ställning till frågan om löneförhållandena för lärarpersonalen vid folkhögskolorna, överstyrelsen icke kunde underlåta att — liksom tidigare — giva uttryck åt den uppfattningen, att det lämpligaste sättet att genomföra en lönereglering för folkhögskolornas lärare skulle vara att inordna även dessa lärare under det för den statliga lärarpersonalen gällande lönesystemet. Det vore visserligen obestriddigt, att folkhögskolorna intoge en särställning i pedagogiskt och organisatoriskt hänseende samt att det med hänsyn härtill och till de för folkhögskollärarna gällande arbetsförhållandena kunde vara förenat med svårigheter att på dem tillämpa de nyreglerade verkens avlöningssystem. Enligt överstyrelsens åsikt borde dessa svårigheter dock icke behöva tillmätas avgörande betydelse, när det såsom här vore fallet gällde att avveckla ett delvis föråldrat lönesystem och att söka ernå en i och för sig önskvärd enhetlighet i avlöningshänseende på undervisningsväsendets område. Ur nu angivna synpunkter hade det enligt överstyrelsens förmenande varit till fördel, om överstyrelsens senaste löneregleringsförslag kunnat realiseras. Med hänsyn till de erinringar, som rests mot ett inordnande av folkhögskollärarna under det statliga lönesystemet, och då det syntes angeläget, att dessa lärares lönefråga utan ytterligare uppskov bragtes till avgörande, hade överstyrelsen emellertid funnit sig böra för närvarande frånfalla tanken på en reglering av löneförhållandena efter de riktlinjer överstyrelsen tidigare uppdragit. Det förslag till lönereglering, som i det följande framlades, hade följaktligen uppgjorts med utgångspunkt från ett bibehållande av det nuvarande lönesystemet, med beaktande därvid av de mest framträdande kraven på förbättringar av personalens lönevillkor. Överstyrelsen funne sig emellertid mot bakgrunden av den principiella inställningen till folkhögskollärares lönefråga, som överstyrelsen tidigare hävdade och alltjämt vidhölle, böra uttala den förhoppningen, att därest en lönereglering enligt de i det följande skisserade linjerna komme till stånd, densamma icke skulle uppfattas som en definitiv lösning av dessa lärares lönefråga i den meningen, att tanken på en omläggning av löneförhållandena för ifrågavarande personal efter förebild av det för statens nyreglerade verk gällande lönesystemet därigenom skulle för obestämd tid undanskjutas.

Beträffande de grundläggande principerna för den förordade löneregleringen har överstyrelsen anfört:

Fråga om dyrortsdifferentiering. Överstyrelsen hade till en början övervägt, huruvida icke för folkhögskollärarnas del borde kunna tillämpas en lönegradering efter dyrort, motsvarande den inom nyreglerade områden gällande. Med hänsyn bland annat till att överstyrelsen icke för närvarande ifrågasatte någon övergång till bruttolönesystem utan utginge från, att lärarna även i fortsättningen skulle erhålla bostad in natura vid sidan av den kontanta lönen, hade överstyrelsen emellertid ansett sig icke böra framlägga något förslag om införande av dyrortsgraderade löner.

Likalönsprincip. I konsekvens med den för befattningshavarna vid det statliga undervisningsväsendet införda likalönsprincipen föresloge överstyrelsen, att lönerna skulle bestämmas till enhetliga belopp för såväl manliga som kvinnliga lärare. I kostnadshänseende vore denna omläggning icke av någon större betydelse, enär folkhögskolornas lärarpersonal endast till mindre del utgjordes av kvinnliga befattningshavare.

Lönens anpassning efter arbetsårets längd. Såsom en av de allvarigare bristerna i det nuvarande lönesystemet hade plägat pekats på den omständigheten, att kursernas längd eller med andra ord den årliga arbetstiden icke inverkade på avlöningens storlek. I fråga om lärare, som vore anställd vid såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs, vore denna brist visserligen mindre framträdande, enär variationerna i lästiden i detta fall i praktiken vore jämförelsevis obetydliga. Annorlunda vore förhållandet beträffande lärare, som vore anställd endast vid huvudkurs. En lärare, som vore anställd vid en huvudkurs om 24 veckor eller därutöver åtnjöte sålunda icke högre avlöning än en lärare med anställning vid huvudkurs om 21 veckor. Uppenbart vore, att det måste anses utgöra ett önskemål av vikt, att vid lönesättningen den årliga lästidens längd på ett eller annat sätt komme i betraktande. Då emellertid även vid de kortaste huvudkurserna lärartjänsterna utgjorde huvudsyssla och innehavarna endast undantagsvis torde kunna påräkna annat avlönat arbete under ferietiden, vore det ofrånkomligt, att lönen för dessa befattningar avvägdes på ett sådant sätt, att rekryteringen av fullt kvalificerade lärarkrafter icke äventyrades. Detta vore särskilt fallet beträffande de icke fast anställda lärarna, vilka i jämförelse med de icke-ordinarie lärarna vid det statliga undervisningsväsendet intoge en i hög grad missgynnad ställning. Vid övervägande av frågan, huru lönebeloppen på lämpligaste sätt borde göras beroende av den årliga lästiden, hade överstyrelsen stannat vid att förorda, att för lärare, som vore anställd vid endast huvudkurs, lönen skulle bestämmas med utgångspunkt från en minimilästid om 21 veckor och att läraren intill en viss övre gräns skulle beredas ekonomisk kompensation för överskjutande lästid i direkt proportion till avvikelsen från minimilästiden. På detta sätt skulle åstadkommas en önskvärd anpassning av lönen efter variationerna i kurstiderna. Då lärartjänsterna även vid de kortaste huvudkurserna vore att anse som huvudsysslor, hade det synts överstyrelsen icke vara tillrådligt vid konstruktionen av en variabel löneskala vidtaga någon jämkning nedåt av det vid en lästid av 21 veckor nu utgående lönebeloppet. Av kostnadsskäl hade det å andra sidan ej befunnits möjligt att anpassa lönebeloppen efter samtliga i lästiden förekommande variationer, enär vid ett dylikt beräkningssätt lönebeloppen vid de längsta kurstiderna skulle bliva oproportionerligt höga. Det hade förden skull befunnits nödvändigt att maximera lönen vid en viss icke alltför om-

fattande lästid. Överstyrelsen hade ansett denna övre gräns böra fixeras vid en lästid av 24 veckor. Till frågan om beräkningen av de olika lönebeloppen återkomme överstyrelsen i det följande.

L ö n e b e l o p p e n s a v v ä g n i n g. Vid den nu tilltänkta löneregleringen vore det enligt överstyrelsens mening ofrånkomligt, att lönebeloppen för folkhögskollärarna genom inräknande i de fasta lönerna av viss del av utgående dyrtidstillägg anpassades efter en mera aktuell levnadskostnadsnivå än den, som gällt vid tiden för fastställandet av de nuvarande lönebeloppen. Vid en dylik uppräknings av lönerna vore olika alternativ tänkbara.

För närvarande vore dyrtidstillägget till befattningshavare vid statens oreglerade verk — med vilka befattningshavare folkhögskollärarna i fråga om åtnjutande av sådant tillägg kunde anses i stort sett likställda — maximerat vid 44 procent. För statliga befattningshavare med s. k. nyreglerat dyrtidstillägg utginge tillägget efter ett procenttal, som med 18 enheter understeg det oreglerade tillägget, d. v. s. med 26 procent. Det kunde då tänkas, att dyrtidstillägget till folkhögskollärarna i fortsättningen finge utgå efter nyreglerade grunder och att i enlighet härmed de fasta lönerna uppräknades med i runt tal 18 procent. Härigenom skulle lönerna anpassas efter den levnadskostnadsnivå, som varit rådande i början av 1920-talet. Enligt överstyrelsens mening vore det emellertid ur skilda synpunkter önskvärt, att till utgångspunkt för löneregleringen toges en levnadskostnadsnivå, som bättre än den nyss nämnda svarade mot de nu rådande förhållandena. Härvid borde å andra sidan tillses, att uppräknings av de fasta lönerna icke skedde till en så hög nivå, att en omprövning av lönebeloppen kunde befaras visa sig påkallad vid en eventuellt inträdande levnadskostnadsminskning. Överstyrelsen hade vid övervägande av olika till buds stående utvägar för frågans lösning trots sig finna en ur dessa motsatta synpunkter rimlig avvägning genom att i princip anknyta löneregleringen till den levnadskostnadsnivå, till vilken de senaste statliga löneregleringarna hänfört sig. I enlighet härmed hade i de fasta lönerna inräknats så stor del av nu utgående dyrtidstillägg att det å de nya lönebeloppen utgående tillägget kunnat anpassas efter reglerna för det statliga rörliga tillägget. I de fasta grundlönerna hade vidare inarbetats beloppen av den nu utgående provisoriska avlösningsförbättringen. De sålunda framräknade beloppen hade härefter underkastats vissa jämkningar.

Statskontoret har erinrat, att ämbetsverket i sitt yttrande över 1938 års lönereglerringsförslag icke ansett sig kunna förorda, att ifrågavarande befattningshavare inplacerades i det statliga lönesystemet. Då det nu föreliggande förslaget icke förutsatte en sådan inplacering utan — åtminstone i vad anginge befattningshavare med fast anställning — väsentligen utgjorde en löneteknisk anpassning av det vid folkhögskolorna för närvarande tillämpade lönesystemet med hänsyn till levnadskostnadsstegringen, hade ämbetsverket i princip icke något att erinra mot att förslaget lades till grund för en lönerglering.

De av överstyrelsen enligt det föregående angivna riktlinjerna för lönergleringen föranledde emellertid principiella erinringar från statskontorets sida i vad anginge förslaget om särskilda lönebelopp för fast anställda ämneslärare med 21 och 24 veckors minimitjänstgöring.

Lärare med en minimitjänstgöring av 21 veckor återfunnes endast vid skolor med såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs. I sådant fall vore emellertid läraren endast fast anställd vid huvudkursen, medan de lärare, som tjänstgjorde jämväl vid den fristående kursen, hade en minimitjänstgöring av $(21 + 13 =)$ 34 veckor. Då enligt statskontorets mening några allvarliga olägenheter i organisatoriskt hänseende icke skulle möta, om i fortsättningen fast anställning endast medgäves lärare med minst 24 veckors tjänstgöring, såframt möjlighet hölles öppen för skolorna att i fortsättningen anställa extra ordinarie ämneslärare med undervisningsskyldighet blott under huvudkursen, ville ämbetsverket förorda, att förenämnda anställningsform reserverades för ämneslärare med minst 24 veckors tjänstgöring vid huvudkurs. För lärare, vilka redan beretts fast anställning vid huvudkurs om 21 veckor, syntes särskilda övergångsanordningar bliva erforderliga.

Allmänna lönenämnden har icke riktat någon erinran mot de av överstyrelserna angivna allmänna riktlinjerna för ifrågavarande lönereglering.

Styrelsen för svenska landstingsförbundet har förklarat sig, i det läge förevarande fråga för närvarande befunde sig, intet ha att erinra mot att lönerigleringen baserades på nuvarande grunder. Den borde dock icke betraktas såsom definitiv.

Styrelsen för svenska folkhögskolans lärarförening har anfört bland annat:

Folkhögskolans lärare hade, när det gällde löneförhållanden, länge befunnit sig i en väsentligt sämre ställning än de lärare vid statliga och kommunala läroanstalter, med vilka folkhögskolans lärare i fråga om utbildning och tjänstgöring kunde jämföras, genom att frågan om löneriglering för folkhögskolans lärare gång efter annan ställts på framtiden. Genom att under tiden en ständigt fortgående försämring av det ekonomiska läget kommit att äga rum, hade utgångsställningen vid behandlingen av folkhögskollärarnas lönefråga nu blivit i hög grad ogynnsam för folkhögskolans lärare. Styrelsen hade icke kunnat undgå att konstatera, att detta i hög grad präglade det av skolöverstyrelsen utarbetade förslaget. Till de normer, som varit bestämmande för de tidigare framlagda lönerigleringsförslagen, hade vid behandlingen av folkhögskollärarnas lönefråga tillkommit en, som tydligen i många avseenden tillerkänts avgörande betydelse, nämligen den som skolöverstyrelsen angåve med orden »nu rådande läge». Den omständigheten, att den jämförelsevis fåtaliga lärargrupp, som vore knuten till folkhögskolan, icke fått sin lönefråga av riksdagen prövad samtidigt med andra lärargrupper, hade alltså kommit att innebära en mycket ogynnsam särställning för folkhögskolans lärare. Styrelsen ville principiellt sätta i fråga, om det kunde anses förenligt med en rättvis avvägning av folkhögskollärarnas löneförmåner i förhållande till motsvarande förmåner hos andra lärargrupper, att i så hög grad som skett i det nu föreliggande lönerigleringsförslaget det, som skolöverstyrelsen betecknade som »nu rådande läge», fått vara avgörande.

Skolöverstyrelsen hade uttalat den förhoppningen, att den föreslagna lönerigleringen icke skulle uppfattas som en definitiv lösning av folkhögskollärarnas lönefråga. Styrelsen ville starkt understryka detta. Vare sig en mera

definitiv lösning av folkhögskollärarnas lönefråga kunde ske i direkt anslutning till det för statens nyreglerade verk gällande lönesystemet eller på annat sätt, syntes det nu föreliggande löneregleringsförslaget på så många punkter ha karaktär av provisorium, att alla skäl talade för att, om gynnsammare ekonomiska förhållanden inträdde, folkhögskollärarnas lönefråga då i sin helhet skulle tagas upp till ny behandling.

Departements-
chefen.

Såsom inledningsvis erinrats, har frågan om lönereglering för folkhögskolornas lärare sedan länge stått på dagordningen. Denna fråga har erhållit ökad aktualitet, sedan löneregleringar under de senaste åren genomförts för lärarpersonalen vid flertalet övriga statliga och statsunderstödda undervisningsanstalter. Särskilt trängande har behovet av en förbättrad löneställning för den icke-ordinarie ämneslärarpersonalen ansetts vara. Att en lönereglering hittills icke kommit till stånd, torde främst ha sin grund i — förutom det statsfinansiella läget under de senaste åren — att de förslag i ämnet, som framlagts, baserats på försök att inordna folkhögskolans lärarpersonal i det för civilförvaltningen i allmänhet tillämpade lönesystemet. Dessa försök ha icke kunnat fullföljas, huvudsakligen till följd av folkhögskolans särpräglade organisatoriska och pedagogiska struktur. Det förslag i denna riktning, som år 1938 framlades av skolöverstyrelsen, mötte sålunda starka gensagor från undervisningsväsendets lönenämnds och statskontorets sida och har icke heller ansetts böra föranleda någon framställning till riksdagen.

Det av skolöverstyrelsen nu framlagda förslaget bygger på det för folkhögskolan för närvarande gällande lönesystemet och söker inom ramen för detta tillgodose de mest framträdande kraven på förbättringar i olika avseenden. I likhet med statskontoret och allmänna lönenämnden har jag funnit mig kunna förorda, att det föreliggande förslaget lägges till grund för en lönereglering. Såsom skolöverstyrelsen framhållit hade det visserligen varit önskvärt, om en närmare anpassning till för undervisningsväsendet i allmänhet gällande lönebestämmelser kunnat ske, men då det nu förordade förslaget lämpats efter de vid folkhögskolorna rådande förhållandena, torde detsamma åtminstone för närvarande böra godtagas.

De allmänna riktlinjer, som skolöverstyrelsen uppdragit för sitt förslag till lönereglering, föranleda icke någon erinran från min sida. Jag anser mig sålunda icke böra ifrågasätta genomförande av en lönedifferentiering efter dyrtid. Jag tillstyrker vidare införande av enhetliga lönebelopp för manliga och kvinnliga lärare liksom ock, att löneregleringen i princip anknytes till 1935 års levnadskostnadsnivå, till vilken de senaste statliga löneregleringarna hänfört sig. Detta innebär, att i de fasta lönebeloppen inräknas så stor del av nu utgående dyrtidstillägg, att det å de nya lönebeloppen utgående tillägget kan anpassas efter reglerna för det statliga rörliga tillägget. En av de principiellt sett viktigaste följderna härav blir att, i motsats till vad nu är förhållandet, lärarna garanteras full kompensation enligt vedertagna grunder

för den levnadskostnadsstegring som ägt rum till och med år 1935. Såsom förut erinrats utgår nämligen för närvarande statligt dyrtidstillägg endast å halva grundlönebeloppen, ehuru vederbörande huvudmän i allmänhet svarat för utfyllnad av dyrtidstillägget. Skolöverstyrelsen har även förutsatt, att lärarna skola garanteras rörligt tillägg och givetvis även kristillägg i enlighet med för statstjänstemän gällande grunder. Jag har för egen del icke funnit anledning till erinran häremot. En annan fråga är, huruvida kostnaderna för det rörliga tillägget och kristillägget böra helt eller endast delvis åvila statsverket; till detta spörsmål återkommer jag i det följande vid behandlingen av statsbidragsfrågan.

Skolöverstyrelsens förslag innebär även anpassning av lönerna för vissa fast anställda ämneslärare efter antalet läsveckor. Minimiantalet läsveckor vid huvudkurs är för närvarande för olika fall antingen 21 eller 24. Ämneslärare kunna fast anställas vid båda dessa slag av kurser, men minimilönen är för båda fallen fastställd till lika belopp. Detta har, såsom skolöverstyrelsen framhållit, ansetts vara en av de allvarligaste bristerna i det nuvarande lönesystemet, och överstyrelsen har sökt råda bot härför genom att föreslå en viss grundlön för fast anställning vid 21-veckorskurs med rätt för lärare med fast anställning vid kurser om högst 24 veckor att åtnjuta lönetillägg i proportion till den längre lästiden. Motsvarande system föreslås för extra ordinarie och vikarierande lärare. Statskontoret har — utan att rikta erinran mot principen lön efter lästid i och för sig — likväl avstyrkt, att olika lönebelopp skulle utgå för fast anställda ämneslärare med 21 och 24 veckors lästid, i det ämbetsverket förordad, att kategorien fast anställda lärare med endast 21 veckors lästid skulle avskaffas och ersättas med extra ordinarie lärare. För egen del vill jag icke bestrida, att en anordning som den av statskontoret förordade skulle kunna genomföras utan svårare olägenheter i organisatoriskt hänseende. Då emellertid båda dessa kategorier fast anställda lärare för närvarande må förekomma och olika lön vid 21 och 24 veckors lästid i allt fall icke torde kunna undvikas, när det gäller extra ordinarie lärare, finner jag icke tillräcklig anledning föreligga att frågå skolöverstyrelsens förslag på denna punkt.

I detta sammanhang vill jag framhålla, att jag funnit, att den nu ifrågasatta löneregleringen bör förknippas med en reglering av undervisningsskyldigheten genom införande i vederbörande författning av en allmän bestämmelse om folkhögskollärarnas undervisningsskyldighet för vecka, innebärande bland annat en minimiundervisningsskyldighet av 24 veckotimmar.

Föreståndare och fast anställda ämneslärare.

Nuvarande och av *skolöverstyrelsen* föreslagna löner för föreståndare och fast anställda ämneslärare framgå av efterföljande *tabell II*.

Till stöd för sitt förslag har överstyrelsen anfört:

Beträffande frågan om löneavvägningen för föreståndare och fast anställda ämneslärare hade, såsom förut nämnts, undervisningsväsendets löne-nämnd i sitt över skolöverstyrelsens år 1938 avgivna löneregleringsförslag avgivna utlåtande framhållit, att löneställningen för dessa lärarkategorier icke syntts vara särskilt ogynnsam. Även statskontoret hade företrätt en liknande uppfattning. Emellertid hade 1941 års lagtima riksdag uttalat, att trots rådande statsfinansiella läge en skälig lönereglering borde åvägbringas för folkhögskolornas del. Överstyrelsen hade vid sådant förhållande utgått från att — även om behovet av förbättrade löneförmåner gjorde sig starkast gällande beträffande de icke fast anställda lärarna — jämväl föreståndarna och de fast anställda ämneslärarna borde få komma i åtnjutande av en viss reell löneförbättring. I nu rådande läge hade överstyrelsen emellertid ansett försiktigheten bjuda, att löneförbättringen hölles inom tämligen snäva gränser. En viss återhållsamhet härvidlag torde för övrigt få anses motiverad beträffande de fast anställda lärarna, enär ju dessa åtnjote fri bostad jämte bränsle vid sidan av den kontanta lönen och således för en del av sina avlöningsförmåner i realiteten erhöle full kompensation för den inträdda levnadskostnadsökningen. Löneförbättringens storlek belystes av *tabell II*, upptagande en jämförelse mellan nuvarande och föreslagna löner i begynnelse- och slutlönelägena.

Lönebeloppen för de ämneslärare, vilka anställts för undervisning allenast vid huvudkurs, hade ansetts böra differentieras med hänsyn till kurs-tidens längd på det sätt, att lönen för kurs om 24 veckors varaktighet med $\frac{3}{21}$ skulle överstiga den för kurs om 21 veckors längd utgående avlöningen.

Den nuvarande åtskillnaden i lönehänseende beträffande å ena sidan föreståndare, som undervisade vid huvudkurs med både manlig och kvinnlig avdelning, samt å andra sidan föreståndare, som vore anställd vid huvudkurs, vari allenast manlig eller kvinnlig avdelning inginge, hade icke ansetts böra upprätthållas. Tjänstgöringsskyldigheten kunde nämligen i båda fallen anses vara i praktiken densamma. Till utgångspunkt vid löneregleringen hade överstyrelsen valt lönen för föreståndare vid den förra skol-typen.

Vad ålderstilläggen beträffade hade antalet sådana tillägg — i anslutning till antalet löneklasser inom lönegrader i närmast jämförliga lägen å löneplanerna för de statliga befattningshavarna — ansetts böra ökas från 2 till 3 beträffande föreståndare och från 3 till 4 i fråga om de fast anställda ämneslärarna, varjämte — i analogi med vad som härutinnan gällde inom det statliga lönesystemet — tilläggen ansetts böra tillträdas med treåriga intervaller. För att motverka uppkomsten av en alltför stor löneökning i slutlönelägena till följd av utökningen av antalet ålderstillägg hade det befunnits påkallat att vidtaga en mindre jämkning nedåt av de nuvarande beloppen.

Då de fast anställda lärarna avsåges skola åtnjuta lön per kalenderår, hade såväl grundlönebeloppen som ålderstilläggen gjorts jämnt delbara med 12.

Statskontoret har, såsom förut nämnts, avstyrkt överstyrelsens förslag om särskilt lönetillägg för fast anställda lärare med 24 veckors tjänstgöring vid huvudkurs. För sådan lärare borde lönen fastställas till 4 200 kronor

Jämförelse mellan nuvarande och av skolöverstyrelsen föreslagna löner till föreståndare och fast anställda lärare.

Skoltyp	Bef.-havare	Nuvarande lön		Föreslagen lön	
		Begynnelöslön	Slutlön	Begynnelöslön	Slutlön
Huvudkurs + frist. kurs	Föreståndare	5 400	5 400	7 560	7 560
		44 % dyrt.-tillägg 2 376 prov. avl.-förbättr. 600	1 000 (2 ålders- tillägg) 6 400	15 % rörl. tillägg 1 134	1 440 (3 ålders- tillägg å 480)
		8 376	44 % dyrt.-tillägg 2 808 prov. avl.-förbättr. 600	8 694	15 % rörl. tillägg 1 350
			9 808		10 350
Huvudkurs	•	4 600	4 600	6 420	6 420
		44 % dyrt.-tillägg 2 016 prov. avl.-förbättr. 500	1 000 (2 ålders- tillägg) 5 600	15 % * * 963	1 440 (3 d:o d:o)
		7 116	44 % dyrt.-tillägg 2 460 prov. avl.-förbättr. 500	7 383	15 % * * 1 179
			8 560		9 039
Huvudkurs + frist. kurs	Fast anst. ämneslärare	3 700	3 700	5 280	5 280
		44 % dyrt.-tillägg 1 620 prov. avl.-förbättr. 500	1 500 (3 ålders- tillägg) 5 200	15 % * * 792	1 920 (4 d:o d:o)
		5 820	44 % dyrt.-tillägg 2 280 prov. avl.-förbättr. 500	6 072	15 % * * 1 080
			7 980		8 280
Huvudkurs (21 veckor)	D:o	3 000	3 000	4 200	4 200
		44 % dyrt.-tillägg 1 320 prov. avl.-förbättr. 385	1 500 (3 ålders- tillägg) 4 500	15 % * * 630	1 920 (4 d:o d:o)
		4 705	44 % dyrt.-tillägg 1 980 prov. avl.-förbättr. 385	4 830	15 % * * 918
			6 865		7 038
Huvudkurs (24 veckor)	D:o	(= 21 veckor)	(= 21 veckor)	4 200	4 200
				(3/21 av 4 200) 600	(3/21 av 4 200) 600
				4 800	4 800
				15 % rörl. tillägg 720	1 920 (4 d:o d:o)
				5 520	6 720
					15 % rörl. tillägg 1 008
					7 728

Anm. Till kristillägg och pensionsavgifter har i förestående jämförelse hänsyn ej tagits.

utan särskilt tillägg. Statskontoret har även avstyrkt den av överstyrelsen föreslagna omläggningen av ålderstillägg.

Överstyrelsen hade föreslagit övergång från fem till treåriga intervaller samt i samband därmed ökning av antalet ålderstillägg. Tillika skulle i fortsättningen — i analogi med vad som gällde vid statliga nyreglerade verk — ålderstilläggen tillträdas vid kvartalsskifte i stället för vid årsskifte. Då enligt statskontorets mening en dylik omläggning icke vore påkallad av lönetekniska hänsyn, samt den nuvarande ordningen ur statsbidragssynpunkt innebure bestämda fördelar, kunde ämbetsverket icke tillstyrka förslaget i denna del. Det nu tillämpade systemet syntes sålunda böra bibehållas med den jämkningen, att beloppen för ålderstilläggen höjdes från 500 kronor till 600 kronor.

Med angivna jämkningar kunde statskontoret tillstyrka den föreslagna lönesättningen för föreståndare och fast anställda ämneslärare.

Allmänna lönenämnden har icke motsatt sig införande av det tredje respektive fjärde ålderstillägget men ifrågasatt, att kvinnlig befattningshavare för närvarande icke skulle erhålla rätt att tillträda det sista ålderstillägget. Lönenämnden har även tillstyrkt införande av ett särskilt lönetillägg för vid 24-veckors huvudkurs fast anställd lärare men ansett tilläggets storlek böra reduceras.

Allmänna lönenämnden erinrade, att undervisningsväsendets lönenämnd i sitt utlåtande i anledning av skolöverstyrelsens år 1938 framlagda förslag till lönereglering för ifrågavarande personal framhållit, att löneställningen för föreståndare och fast anställda ämneslärare icke vore särskilt ogynnsam. Då emellertid åtskilliga skäl talade för att även denna personal i likhet med annan statlig och kommunalt anställd lärarpersonal komme i åtnjutande av någon löneförbättring, ansåge sig allmänna lönenämnden nu icke böra framställa erinran mot att ifrågavarande befattningshavares löneställning underkastades en omreglering. Den av skolöverstyrelsen föreslagna löneställningen medförde — med undantag i fråga om kvinnlig lärare samt fast anställd ämneslärare vid huvudkurs (24 veckor) — endast relativt begränsad höjning av lönen i begynnelselöneläget. Genom att antalet ålderstillägg ökats, bleve emellertid lönehöjningen i slutlöneläget större. Antalet ålderstillägg hade ökats för föreståndare från 2 till 3 och för ämneslärare från 3 till 4, i samband varmed ålderstilläggens belopp justerats nedåt från 500 till 480 kronor. Lönenämnden ville härutinnan framhålla, att antalet ålderstillägg till de fast anställda ämneslärarna syntes väl högt med hänsyn till löneläget för dessa lärare. Detta torde nämligen med hänsyn tagen till utgående naturaförmåner närmast vara att jämföra med löneläget för sådana befattningshavare, vilka enligt det statliga avlöningssystemet kunde komma i åtnjutande av högst tre tillägg. Lönenämnden hade på grund härav haft under övervägande att föreslå en minskning av antalet ålderstillägg till tre. Då emellertid en dylik nedläggning i vissa lönelägen skulle kunna medföra en avlöningsminskning i förhållande till nu utgående slutlön, varigenom krav på en uppräknings grundlönebeloppen skulle framkomma, samt då den förevarande löneregleringen allenast betraktades såsom provisorisk, hade lönenämnden ansett sig kunna godtaga skolöverstyrelsens förslag härutinnan.

Lönenämnden funne sig dock icke kunna oförändrat tillstyrka den före-

slagna löneregleringen i vad beträffade fast anställda ämneslärare vid huvudkurs (24 veckor). Löneförhöjningen för sådan befattningshavare komme nämligen, såsom närmare framginge av tabell II, att i begynnelselöneläget uppgå till 815 kronor och i slutlöneläget till 863 kronor. Denna betydande löneförhöjning, som närmast föranletts därav att i lönen inräknats ett särskilt tillägg uppgående till $\frac{3}{21}$ av det för fast anställda ämneslärare vid huvudkurs (21 veckor) föreslagna grundlönebeloppet, funne lönenämnden vara väl hög. Lönenämnden ville därför ifrågasätta, att ifrågasvarande tillägg beräknades till allenast 360 kronor, vilket medförde en begynnelselön för dylik lärare å 4 560 kronor och en slutlön å 6 480 kronor. Löneförbättringen skulle därvid i förhållande till nu utgående avlöning komma att uppgå till 539 kronor i begynnelselöneläget och till 587 kronor i slutlöneläget.

Lönerna hade föreslagits till enhetliga belopp för såväl manliga som kvinnliga lärare, vilket för sistnämnda personal komme att medföra betydligt större löneförbättringar än som framginge av tabellen. Lönenämnden ville härutinnan erinra, att vid genomförandet av löneregleringarna under de senaste åren för lärarpersonalen vid folkskolorna och de högre kommunala skolformerna kvinnliga lärare icke erhållit rätt att omedelbart tillträda lön enligt den löneklass, vartill de enligt reglementets huvudbestämmelser skulle varit berättigade, utan hade övergångsvis under viss tid bibehållits vid en lägre löneställning. Med hänsyn härtill funne sig lönenämnden böra föreslå, att kvinnlig befattningshavare vid folkhögskolorna för närvarande icke skulle erhålla rätt att tillträda det sista ålderstillägget.

Ledamoten Linder har anmält *skiljaktig mening* mot lönenämndens majoritet i fråga om ålderstillägget och ansett, att nämnden bort tillstyrka överstyrelsens förslag.

Styrelsen för svenska folkhögskolans lärarförening har framhållit bland annat:

Den löneökning, som föreslagits för föreståndare och ämneslärare med fast anställning bleve i vissa fall av så ringa omfattning, att minskning av nu utgående löner skulle ske för befattningshavare med 3 barn, om nu utgående till dyrtidstillägget hörande barntillägg i det kommande icke skulle komma att utgå. Styrelsen hölle före att med hänsyn till den ringa ökningen av lönernas belopp det överhuvudtaget icke kunde finnas samma motivering för ett borttagande av barntillägg i samband med löneregleringen för folkhögskolans lärare som för motsvarande åtgärd för lärarkategorier, för vilka lönerna i samband med lönereglering uppräknats i väsentligt högre grad. Styrelsen föresloge därför att nuvarande i dyrtidstillägget ingående barntillägg skulle bibehållas för folkhögskolans lärare. Skulle detta förslag icke vinna beaktande, föresloge styrelsen att på motsvarande sätt som skett beträffande andra lärarkärer, för vilka lönereglering genomförts, övergångsbestämmelser stadgades, som tillförsäkrade de befattningshavare, som vid tiden omedelbart före löneregleringens ikraftträdande åtnjutit barntillägg, sådant tillägg efter nu gällande bestämmelser även efter löneregleringens ikraftträdande.

Beträffande lönerna för föreståndare hade skolöverstyrelsen i sitt förslag icke tagit hänsyn till de principer rörande lönebeloppen för skolledare, som genomförts vid regleringen av lönerna för befattningshavare vid stat-

liga och kommunala läroanstalter. Styrelsen, som konstaterade, att den föreslagna löneökningen procentuellt för vissa föreståndarbefattningar vore mindre än för ämneslärare med fast anställning, ville dock i nu rådande läge ej härutinnan föreslå några förändringar. Beträffande föreståndare föresloge styrelsen att i löneförfattningar och folkhögskolestadga benämningen rektor måtte komma till användning och motiverade detta med att denna titel nu användes beträffande föreståndare för lantmannaskolor och lanthushållningsskolor samt att, då folkhögskolor, lantmannaskolor och lanthushållningsskolor fortfarande på vissa orter inginge i samma skol-anläggning, det måste anses önskvärt att de olika skolornas ledare hade samma titel.

Departements-
chefen. Skolöverstyrelsens, statskontorets och allmänna lönenämndens förslag innebära, inberäknat rörligt tillägg efter 15 procent men frånräknat kristillägg, följande löneförbättringar i förhållande till nu utgående lönebelopp (härvid har antagits, att vederbörande huvudmän, på sätt i allmänhet är fallet, utfylla det statliga dyrtidstillägget till fullt belopp):

	Begynnelselönen			Slutlönen		
	Skol- över- styrel- sen	Stats- kon- toret	Allm. löne- nämnden	Skol- över- styrel- sen	Stats- kon- toret	Allm. löne- nämnden
Föreståndare (huvudkurs + fristående kurs)	318	318	318	542	266	542
» (huvudkurs)	267	267	267	479	203	479
Ämneslärare (huvudkurs + fristående kurs)	252	252	252	300	162	300
» (huvudkurs, 21 veckor)	125	125	125	173	35	173
» (» 24 »)	815	125	539	863	35	587

Utgångspunkten för skolöverstyrelsen har varit, att föreståndare och ämneslärare med fast anställning visserligen icke kunde i fråga om lörens storlek anses särskilt missgynnade, men att likväl en viss mindre löneförbättring finge anses befogad. I likhet med statskontoret och allmänna lönenämnden finner jag mig kunna godtaga denna utgångspunkt. I fråga om löneförbättringens avvägning anser jag, att någon befogad erinran i stort sett icke kan riktas mot överstyrelsens förslag. Statskontorets förslag om ålderstilläggens bibehållande vid nuvarande antal i förening med en höjning av desamma synes mig leda till mindre tillfredsställande resultat, i det löneförbättringen i slutlöneläget komme att genomgående bli mindre än löneförbättringen i begynnelöneläget. Jag är därför i likhet med allmänna lönenämnden beredd att tillstyrka skolöverstyrelsens förslag även i fråga om ålderstilläggen. I likhet med lönenämnden förutsätter jag dock, att kvinnlig lärare tills vidare icke erhåller rätt att tillträda det sista ålderstillägget. Förslaget om införande av särskilt lönetillägg för fast anställd ämneslärare med 24 veckors lästid har jag redan i det föregående förklarat mig i princip tillstyrka. Beträffande lönetilläggets storlek innebär överstyrelsens förslag, att lönen för kurs om 24 veckor skulle med $\frac{3}{21}$ överstiga

lönen för kurs om 21 veckor. Allmänna lönenämnden har förklarat sig finna denna förhöjning väl hög. Jag har icke kunnat undgå att finna ett visst fog för denna lönenämndens ståndpunkt. Övervägande skäl ha dock synts mig tala för bifall till överstyrelsens förslag. Såsom av det efterföljande kommer att framgå, har jag i likhet med såväl statskontoret som lönenämnden ansett mig böra godtaga ett motsvarande beräkningssätt vid avvägningen av lönebeloppen för extra ordinarie och vikarierande ämneslärare med 21 och 24 veckors lästid. Det må även framhållas, att frågan, såvitt gäller fast anställda lärare, icke kan sägas ha någon större ekonomisk betydelse för statsverket.

De av mig förordade löneförbättringarna torde kunna uppskattas till sammanlagt omkring 55 000 kronor beträffande begynnelselönen och omkring 75 000 kronor beträffande slutlönen.

Vad styrelsen för svenska folkhögskolans lärarförening anfört ger mig anledning framhålla, att jag förutsätter bibehållande övergångsvis av barn-tillägg. Jag återkommer härtill i annat sammanhang. Förslaget, att föreståndare för folkhögskola skulle benämnas rektor, torde böra tagas under övervägande av Kungl. Maj:t i samband med meddelande av de bestämmelser, som bli erforderliga, därest den ifrågasatta löneregleringen vinner bifall.

Icke-fast anställda ämneslärare.

Nuvarande och av *skolöverstyrelsen* föreslagna lönebelopp framgå av nedanstående *tabell III*.

Till stöd för sitt förslag har skolöverstyrelsen anfört:

Det hade i olika sammanhang framhållits, att de icke-fast anställda ämneslärarna intoge en i lönehänseende missgynnad ställning. Såsom framginge av tabell III, uppbure extra ordinarie eller vikarierande ämneslärare (vanlig lärare) med full tjänstgöring vid huvudkurs ett arvode av 1 900 kronor ävensom dyrtidstillägg — från och med ingången av år 1941 jämväl kristillägg — å grundlönen. Det syntes överstyrelsen såväl ur synpunkten av den teoretiska kompetens, som flertalet av dessa lärare innehade, som vid jämförelse med löneställningen för övriga extralärarkategorier uppenbart, att den nuvarande löneställningen måste anses vara otillfredsställande. Enligt vad överstyrelsen hade sig bekant, hade även betydande svårigheter på sistone yppats att erhålla en tillfredsställande rekrytering av ifrågavarande lärare. Detta förhållande torde få tillskrivas den i jämförelse med extralärarpersonalen i övrigt oförmånliga ställning, som de extra ordinarie och vikarierande ämneslärarna vid folkhögskolorna kommit att intaga. Även med hänsyn till vikten av en fullgod rekrytering av ifrågavarande lärare syntes således starka skäl tala för att bereda dem en förbättring i lönehänseende. Överstyrelsen ville i detta sammanhang jämväl erinra, att de extra lärarna vid de lägre lantbruksundervisningsanstalterna — med vilka nu ifrågavarande lärare syntes vara i viss mån jämförbara — enligt beslut av 1939 års lagtima riksdag tillerkänts en ej oväsentlig löneförbättring (jämför propositionen nr 109, samt riksdagens skrivelse nr 230). Överstyrelsen funne sig vid nu angivna

Jämförelse
mellan nuvarande och av skolöverstyrelsen föreslagna löner till ike-fast anställda lärare.

Skoltyp	Bef.-havare	Nuvarande lön		Föreslagen lön	
		Begynnelöslön	Slutlön	Begynnelöslön	Slutlön
Huvudkurs (21 veckor)	Extra ord. o. vik. lärare				
		1 900 44 % dyrt.-tillägg 828 prov. avl.-förbättr. 285 <hr/> 3 013	1 900 44 % dyrt.-tillägg 828 prov. avl.-förbättr. 285 <hr/> 3 013	3 234 15 % rörl. tillägg 485 <hr/> 3 719	3 234 588 (2 ålders- tillägg å 294) <hr/> 3 822 15 % rörl. tillägg 572 <hr/> 4 394
Huvudkurs (24 veckor)	D:o	(= 21 veckor)	(= 21 veckor)		
				3 234 (3/21 av 3 234) 462 <hr/> 3 696 15 % rörl. tillägg 554 <hr/> 4 250	3 696 588 (2 d:o d:o) <hr/> 4 284 15 % » » 642 <hr/> 4 926
Fristående kvinnlig kurs	D:o				
		600 44 % dyrt.-tillägg 264 prov. avl.-förbättr. 90 <hr/> 954	600 44 % dyrt.-tillägg 264 prov. avl.-förbättr. 90 <hr/> 954	6: 50 per underv.-tim. (i ett för allt)	—
Huvudkurs + frist. kurs	Vik. före- ståndare				
		500 44 % dyrt.-tillägg 220 <hr/> 720	—	900 (i ett för allt)	—
Huvudkurs	D:o				
		400 44 % dyrt.-tillägg 176 <hr/> 576	—	720 (» » » »)	—

förhållanden böra förorda, att de icke-fast anställda ämneslärarna vid folkhögskolorna erhöle en mera tryggad ekonomisk ställning än vad som för närvarande vore fallet. Såsom lämplig och skäligen löneavvägning föresloge överstyrelsen följande minimilöner, nämligen 3 234 kronor till lärare med full tjänstgöring vid huvudkurs om 21 veckors varaktighet och 3 696 kronor till lärare vid kurs om 24 veckors varaktighet. För att full tjänstgöring skulle anses föreligga för sådan lärare syntes böra krävas minst 24 veckotimmars tjänstgöring. Med hänsyn till de vid folkhögskolorna rådande ojämna befodringsförhållandena, varigenom lärarna ofta nödgades under avsevärd tid kvarstå i icke-ordinarie anställning, hade det därjämte syntes överstyrelsen vara motiverat, att de icke-fast anställda ämneslärarna komme i åtnjutande av två ålderstillägg, vardera å förslagsvis 294 kronor. Såsom villkor för tillträdande av det första ålderstillägget torde böra gälla, att läraren fullgjort minst 3 års tjänstgöring räknat från den tidpunkt, från vilken han av skolöverstyrelsen förklarats behörig att antagas såsom ämneslärare med fast anställning vid folkhögskola.

Avlöningen syntes böra utgå efter lästid på det sätt, att lön utginge för varje dag av kurstiden med $\frac{1}{147}$, respektive där kursen hade en varaktighet av minst 24 veckor, med $\frac{1}{168}$ av det för läraren fastställda lönebeloppet.

För närvarande utginge till extra ordinarie eller vikarierande lärare med tjänstgöring vid fristående kvinnlig kurs ett arvode av 600 kronor. Med hänsyn till att ifrågavarande lärare i praktiken endast i mindre omfattning torde hava full tjänstgöring vid ifrågavarande kurser, hade överstyrelsen ansett sig böra föreslå en annan ersättningsform än fast kursarvode. I den mån icke fast anställd lärare toges i anspråk för undervisning vid dylika kurser, syntes han lämpligen böra erhålla avlöning såsom timlärare enligt de grunder, som i det följande föresloges gälla för sådana lärare i läsämnen.

Det hade från början varit brukligt, att extra ordinarie och vikarierande ämneslärare — liksom även slöjdlärare och skolkökslärarinnor — av skolstyrelserna tillhandahölles förmånen av fri bostad vanligtvis i form av möblerat enkelrum eller dublett. Ehuru överstyrelsen ej ifrågasatte införandet av någon rätt för dessa lärare att erhålla bostad in natura, ville överstyrelsen betona, att det syntes önskvärt, att tillämpad praxis i förevarande hänseende fortfarande upprätthölls.

Vikarierande föreståndare uppbure enligt gällande bestämmelser ett särskilt arvode av 500 kronor vid skola med såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs samt 400 kronor vid skola med endast huvudkurs. Å ifrågavarande belopp utginge därjämte dyrtidstillägg och kristillägg. Överstyrelsen föresloge, att arvodena skulle bestämmas att utgå såsom fasta, för helt kalenderår beräknade ersättningsbelopp av respektive 900 och 720 kronor i ett för allt. Denna avvägning av arvodena innebure i jämförelse med vad som nu gällde en viss reell förbättring, vilken emellertid finge anses motiverad med hänsyn till det ej obetydliga ansvar, som ofta vore förenat med vikariat av ifrågavarande slag. Med hänsyn till de fåtaliga fall av vikariat, varom här vore fråga, saknade den föreslagna arvodesförbättringen betydelse ur kostnadssynpunkt.

Statskontoret har icke riktat annan erinran mot förslaget om införande av två ålderstillägg å vardera 294 kronor för extra ordinarie och vikarierande ämneslärare än att med hänsyn till vad statskontoret anfört beträffande de ordinarie lärarnas ålderstillägg, intervallen borde bestämmas till 5 respektive

10 år. Statskontoret har vidare ifrågasatt en viss reducering av de föreslagna lönebeloppen.

Enligt förslaget skulle de extra ordinarie och vikarierande lärarna tillerkännas icke oväsentliga löneförbättringar. Slutlönen till sådan lärare med 24 veckors tjänstgöring komme således att öka med mer än 60 procent. Då emellertid dessa lärarkategorier intagit en förhållandevis missgynnad ställning, ville ämbetsverket icke motsätta sig förslaget med den jämkningen, att den föreslagna begynnelselönen till lärare med 21 veckors tjänstgöring sänktes med 294 kronor samt lönen till de under 24 veckor tjänstgörande i proportion därtill (=336 kronor). Som viss kompensation härför syntes — i likhet med vad som gällde vid statsunderstödda lantbruksanstalter — de extra ordinarie lärarna böra bli författningsenligt berättigade att åtnjuta fri bostad — minst ett rum — jämte bränsle. Arvodena till vikarierande föreståndare, vilka arvoden av överstyrelsen föreslagits till 900, respektive 720 kronor, syntes kunna sänkas till 810, respektive 630 kronor.

Även *allmänna lönenämnden* har funnit de för extra ordinarie och vikarierande lärare föreslagna lönebeloppen väl höga.

Lönenämnden funne befogat, att nämnda lärare bereddes en gynnsammare löneställning. Lönenämnden ansåge emellertid den av skolöverstyrelsen föreslagna löneförbättringen vara väl hög. Denna uppginge nämligen för lärare vid huvudkurs (21 veckor) till 706 kronor i begynnelselöneläget och till 1 381 kronor i slutlöneläget. För lärare vid huvudkurs (24 veckor) utgjorde löneförbättringen respektive 1 237 kronor och 1 913 kronor. Då löneökning av denna storleksordning enligt lönenämndens mening icke vore av förhållandena motiverad, ansåge sig lönenämnden böra förorda en justering nedåt av de föreslagna grundlönebeloppen, vilka motsvarade ett belopp per dag under kurstiden av 22 kronor i fråga om båda kategorierna av kurser. Såsom lämplig beräkningsgrund ville lönenämnden föreslå en dagslön — frånsett rörligt tillägg och kristillägg — av 21 kronor, vilket medförde en grundavlöning vid huvudkurs (21 veckor) av 3 087 kronor och vid huvudkurs (24 veckor) av 3 528 kronor. Ålderstilläggen funne lönenämnden skäligen böra bestämmas till hälften av de för fast anställda ämneslärare föreslagna beloppen eller till 240 kronor. Vid sådant förhållande skulle löneförbättringen komma att utgöra för extra ordinarie och vikarierande lärare vid huvudkurs (21 veckor) 537 kronor i begynnelselöneläge och 1 089 kronor i slutlöneläge och för dylik lärare vid huvudkurs (24 veckor) 1 044 kronor respektive 1 596 kronor.

Vad lönenämnden föreslagit beträffande ålderstillägg till kvinnlig föreståndare och fast anställd ämneslärare, syntes lönenämnden även böra gälla i fråga om extra ordinarie och vikarierande kvinnlig lärare.

Ledamöten Lindén har anmält gentemot allmänna lönenämndens majoritet *avvikande mening* och ansett, att lönenämnden bort tillstyrka överstyrelsens förslag i vad avsåge extra ordinarie och vikarierande ämneslärares avlöningsförmåner.

Styrelsen för svenska folkhögskolans lärarförening har i huvudsak tillstyrkt skolöverstyrelsens förslag.

Ehuru styrelsen måste gå ut ifrån, att även med de föreslagna lönerna för extra ordinarie ämneslärare det med hänsyn till de löner, som extra och extra ordinarie lärare vid högre allmänna läroverk och motsvarande läroanstalter erhöles, kunde bli svårt för folkhögskolan att hävda sig i konkurrensen om att erhålla de mest dugande lärare, hade styrelsen i fråga om de föreslagna lönernas belopp inga ändringsförslag att göra. I fråga om tiden för rätt till ålderstillägg åt extra ordinarie ämneslärare föresloge styrelsen den ändringen, att lärare, vilkens behörighet efter en tjänstgöring av tre år godkändes av skolöverstyrelsen, då skulle äga tillträda ett första ålderstillägg, varefter det andra ålderstillägget skulle erhållas efter ytterligare tre års tjänstgöring, varvid för ifrågavarande ålderstillägg skulle fordras väl vitsordad tjänstgöring. Skolöverstyrelsens förslag att de två första tjänstgöringsåren icke skulle få räknas när det gällde rätt till ålderstillägg, avveke från motsvarande bestämmelser, när det gällde extra och extra ordinarie lärare vid högre allmänna läroverk och med dem jämställda läroanstalter. En undantagsbestämmelse till nackdel för folkhögskolans extra ordinarie lärare som den av skolöverstyrelsen föreslagna syntes styrelsen icke på något sätt motiverad och avstyrktes därför, att den utan tvivel skulle öka svårigheterna vid folkhögskolans lärarrekrutering.

Beträffande bostad för extra ordinarie och vikarierande ämneslärare samt för lärare i slöjd och huslig ekonomi framhölle skolöverstyrelsen, att det från början varit vanligt, att dessa lärare av skolstyrelserna tillhandahölles förmånen av fri bostad, vanligtvis i form av möblerat enkelrum eller dubblett. Skolöverstyrelsen ifrågasatte emellertid icke, att rätt för sådana lärare att erhålla bostadsförmån skulle stadgas, samtidigt som den betonade, att tillämpad praxis i förevarande hänseende fortfarande borde upprätthållas. Styrelsen hölle före, att för de lärare, som ej erhöles bostad in natura eller ersättning därför, ett system med ortsgrederade löner måste vara det enda möjliga. Då det emellertid enligt styrelsens mening knappast för närvarande kunde sättas i fråga, att för nämnda lärargrupper införa dyrortsgrupperade löner, föresloge styrelsen, att samma grundläggande löneprincip, som förutsattes gälla i fråga om lönerna för föreståndare och ämneslärare med fast anställning även måtte komma till tillämpning, när det gällde lönerna för e. o. ämneslärare samt övningslärare med en tjänstgöring av minst 20 timmar pr vecka och att dessa tillerkändes rätt till fri bostad om minst ett rum under den tid, de vore anställda vid folkhögskola. Visserligen torde vid de flesta folkhögskolor sådan bostadsförmån utan särskild föreskrift tillhandahållas ifrågavarande lärare, men det förhållandet att några folkhögskolor hittills underlåtit att lämna sådan bostadsförmån åt ifrågavarande lärare torde enligt styrelsens uppfattning motivera rätt för ifrågavarande lärare att erhålla fri bostad. Styrelsen anhölle att i detta sammanhang få anföra, att enligt kungörelsen angående statsbidrag till lantbruksundervisningsanstalter m. m. vid lantmannaskolor och lanthushållningsskolor e. o. ämneslärare och e. o. ämneslärarinnor, vilka senare vid lanthushållningsskolorna undervisade i ämnen, som i folkhögskolorna ginge under benämningen övningsämnen, vore tillförsäkrade förmånen av minst ett rum som fri bostad.

De av skolöverstyrelsen, statskontoret och allmänna lönenämnden förordade reella löneförbättringarna för extra ordinarie och vikarierande lärare uppgå till följande belopp, inberäknat rörligt tillägg efter 15 procent:

Departements-
chefen.

	Begynnelselön			Slutlön		
	Skolöverstyrelsen	Statskontoret	Allm. lönenämnden	Skolöverstyrelsen	Statskontoret	Allm. lönenämnden
Huvudkurs om 21 veckor	706	368	537	1 381	1 043	1 089
» » 24 »	1 237	851	1 044	1 913	1 527	1 596

I likhet med skolöverstyrelsen har jag funnit starka skäl tala för en relativt betydande löneförbättring för ifrågavarande lärare. Såväl statskontoret som allmänna lönenämnden ha emellertid funnit den av överstyrelsen förordade löneförbättringen väl hög. Då jag delar denna uppfattning, har jag funnit en viss beskärning av överstyrelsens förslag befogad. Jag har för egen del funnit statskontorets förslag, vilket i stort sett skiljer sig från lönenämndens förslag endast såvitt angår begynnelselöneläget, lämpligt avvägt och tillstyrker därför detsamma. I motsats till statskontoret, som förordat femårig tjänstgöring för åtnjutande av ålderstillägg, tillstyrker jag dock skolöverstyrelsens förslag, att allenast treårig tjänstgöring skulle fordras, ett förslag, som icke föranlett någon erinran från allmänna lönenämndens sida. På sätt lönenämnden framhållit, bör kvinnlig lärare för närvarande icke erhålla rätt att tillträda det sista ålderstillägget. I likhet med statskontoret anser jag mig böra förordna, att de icke fast anställda lärarna på huvudmannens bekostnad tillförsäkras rätt till fri bostad jämte bränsle eller motsvarande kontant ersättning. Härvid har statskontoret föreslagit, att bostadsförmånen skulle utgöra ett rum, oavsett om befattningshavaren hade eget hushåll eller ej. Emellertid kommer, enligt vad jag inhämtat, chefen för jordbruksdepartementet vid anmälan denna dag av förslag till lönereglering för lärarpersonalen vid de statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalterna m. m., att förordna en differentiering av bostadsförmånen för den extra ordinarie lärarpersonalen vid sistnämnda undervisningsanstalter, på det sätt att befattningshavare med eget hushåll tillförsäkras rätt till bostad om minst två rum medan sådan befattningshavare, vilken icke har eget hushåll, erhåller rätt till fri bostad om minst ett rum. I anslutning härtill finner jag mig böra förordna motsvarande anordning för de icke fast anställda lärarna vid folkhögskolorna. Skolöverstyrelsens förslag, i vad avser ersättning åt icke-ordinarie lärare vid fristående kvinnlig kurs samt åt vikarierande föreståndare anser jag mig kunna tillstyrka.

Vad styrelsen för folkhögskolans lärarförening anfört i fråga om ålderstilläggens tillträdande torde böra tagas under övervägande av Kungl. Maj:t vid utfärdande framdeles av vederbörliga författningsbestämmelser.

De av mig förordade löneförbättringarna torde kunna uppskattas till sammanlagt omkring 45 000 kronor beträffande begynnelselönen och omkring 105 000 kronor beträffande slutlönen.

Övningslärare och övriga timlärare.

Nuvarande och av *skolöverstyrelsen* föreslagna lönebelopp framgå av följande sammanställning:

	Nuvarande belopp: ¹	Av skolöverstyrelsen föreslagna belopp:
Lärare i slöjd	2: 50 per underv.-tim.	3: 60 ² per underv.-tim. (högst 30 tim. per vecka)
Lärlarinna i hushållsgöromål	10: — » arbetsdag	3: 60 ² per underv.-tim. (högst 30 tim. per vecka)
Lärare i gymnastik och sång.....	3: 50 » underv.-tim.	5: 50 per underv.-tim. (i ett för allt)
Timlärare i läsåmne.....	—	6: 50 per underv.-tim. (i ett för allt)

Till stöd för sitt förslag har överstyrelsen anfört:

Övningslärare vid folkhögskola ägde för närvarande åtnjuta arvode enligt följande grunder, nämligen lärare i slöjd efter 2 kronor 50 öre för varje undervisningstimme, lärarinna i hushållsgöromål efter 10 kronor för varje arbetsdag samt lärare i gymnastik och i sång efter 3 kronor 50 öre för varje undervisningstimme. Å ifrågavarande ersättningsbelopp utginge därjämte dyrtidstillägg och kristillägg. Vad de två förstnämnda grupperna av lärare beträffar torde dessa i stor utsträckning tagas i anspråk i sådan omfattning, att undervisningen kunde sägas utgöra deras huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla. Det kunde vid sådant förhållande ifrågasättas, huruvida icke — på sätt överstyrelsen tidigare föreslagit — särskilda ordinarie övningslärartjänster borde inrättas vid folkhögskolorna. Anmärkas kunde, att redan för närvarande möjlighet förefunnnes för vederbörande huvudmän att reglera dessa tjänster, varigenom pensionsrätt kunde tillförsäkras innehavarna av desamma. Då emellertid tillskapandet av särskilda fasta övningslärartjänster skulle innebära en organisatorisk åtgärd, vars verkningar med hänsyn till de vid de olika folkhögskolorna — liksom även inom en och samma skola — rådande, från år till år varierande förhållandena vore svåra att överblicka, ansåge sig överstyrelsen icke böra för närvarande ifrågasätta en dylik omläggning. Vad anginge sättet för övningslärararvodenas beräkning hade överstyrelsen övervägt möjligheten att genom inläggande i arvodesbeloppen av nu utgående dyrtidstillägg tillskapa fasta ersättningar. Då emellertid, såsom nämnts, i varje fall lärarna i slöjd och i hushållsgöromål i stor utsträckning toges i anspråk för tjänstgöring i sådan omfattning, att undervisningen kunde sägas utgöra vederbörande lärares huvudsakliga sysselsättning, hade överstyrelsen funnit det vara mindre lämpligt att arvoden till dessa lärargrupper konstruerades såsom fasta ersättningar. Enligt överstyrelsens mening torde betänkligheter icke behöva möta mot att, efter inräknande i arvodesbeloppen av en del av dyrtidstillägget, anpassa det å de nya beloppen utgående tillägget efter reglerna för rörligt tillägg. Såsom förut nämnts, utginge arvode till lärarinna i hushållsgöromål för närvarande per arbetsdag. Tillräcklig anledning att bibehålla detta beräkningssätt ansåge skolöverstyrelsen ej föreligga, utan föreslog, att ersättningen skulle bestämmas att utgå per undervisningstimme, förslagsvis med samma belopp som till lärare i slöjd. I enlighet härmed ville överstyrelsen förorda, att arvoden

¹ Å dessa belopp utgå därjämte dyrtidstillägg och kristillägg.

² Å dessa belopp utgå därjämte rörligt tillägg och kristillägg.

till lärare i slöjd och lärarinna i hushållsgöromål skulle bestämmas till 3 kronor 60 öre per undervisningstimme. Samtidigt föresloge överstyrelsen emellertid av kostnadsskäl införandet av en begränsningsregel av innehåll, att arvode för en och samma lärare skulle beräknas för högst 30 timmar per vecka. Å arvodena skulle därjämte utgå rörligt tillägg — ävensom kristillägg — enligt de för statens befattningshavare gällande grunderna. Beträffande arvodet till lärare i gymnastik och sång föresloge överstyrelsen, att detsamma skulle bestämmas utgå med 5 kronor 50 öre i ett för allt per undervisningstimme.

För *timlärare i läsämnen* — d. v. s. sådana ämneslärare, vilkas tjänstgöring icke vore av den omfattning, att de kunde erhålla minimilön — funnes för närvarande icke några särskilda avlöningsbestämmelser meddelade. Allenast i fråga om dyrtidstillägg å avlöning åt sådana lärare stadgades, att dyrtidstillägg skulle utgå å ett tilläggsunderlag av högst 3 kronor per undervisningstimme, dock i intet fall å högre belopp än hälften av timlönen. Någon norm för själva avlöningen vore därmed icke given. Överstyrelsen vore emellertid av den uppfattningen, att minimiavlöningen borde fastställas i avlöningsförfattningen. Beträffande beloppet av ifrågavarande ersättning funne sig överstyrelsen böra föreslå, att arvodet skulle bestämmas till 6 kronor 50 öre i ett för allt per undervisningstimme.

Statskontoret har förklarat sig anse, att på *timlärarersättningar* icke borde utgå några rörliga förmåner. Ämbetsverket har föreslagit, att följande *minimiarvoden* fastställas, nämligen till lärare i slöjd och hushållsgöromål 4 kronor, i gymnastik och sång 5 kronor samt *timlärare i läsämne* 6 kronor, allt för undervisningstimme räknat (i ett för allt).

Icke heller *allmänna lönenämnden* har funnit sig kunna tillstyrka en anordning med rörliga förmåner på *timlärarersättningar*. En dylik anordning skulle komma att avvika från de i allmänhet gällande principerna för det rörliga tillägget och för fastställandet av *timlärararvoden*. Lönenämnden föresloge därför, att arvodena även för dessa lärare skulle fastställas till fasta belopp, i vilka rörligt tillägg och kristillägg vore inräknade. Vad särskilt beträffade arvodet till lärarinna i hushållsgöromål, ville lönenämnden — med hänsyn till svårigheterna att vid den undervisning, varom här vore fråga, avgränsa arbetstiden — ifrågasätta, om icke den nu tillämpade anordningen med arvodets beräkning per dag borde bibehållas.

Styrelsen för svenska folkhögskolans lärarförening har framhållit, att många skäl talade för att ordinarie övningslärartjänster inrättades vid folkhögskolorna. Vid lanthushållsskolorna, vilkas lärarinnor i huslig ekonomi och slöjd både vad det gällde utbildning och tjänstgöring helt kunde jämföras med övningslärare vid vissa folkhögskolor, hade ordinarie befattningar inrättats för sådana lärarinnor. Då enligt styrelsens uppfattning införandet av befattningar som övningslärare med fast anställning vid folkhögskolorna skulle fordra en ytterligare utredning, som kunde fördröja behandlingen av lönereglingsförslaget, föresloge styrelsen, att åtgärder måtte vidtagas för att i så stor omfattning som möjligt utnyttja den av skolöverstyrelsen påpekade möjlighe-

ten för vederbörande huvudmän att reglera övningslärartjänster, varigenom pensionsrätt kunde tillförsäkras innehavarna av desamma. Styrelsen föresloge att i stadgan för statsunderstödda folkhögskolor föreskrift infördes om, att vid de folkhögskolor, där undervisning i slöjd respektive huslig ekonomi ägt rum under minst 5 år i sådan omfattning, att lärare under minst huvudkurs om 21 veckor undervisat den för pensionsreglering föreskrivna minimi-tiden, 20 timmar per vecka, skolan skulle ha skyldighet att inrätta reglerad befattning med pensionsrätt samt med bestämmelser om ålderstillägg och om lön under tjänstledighet på grund av sjukdom.

I likhet med statskontoret och allmänna lönenämnden kan jag icke tillstyrka en anordning med rörliga löneförmåner på timpläroarsättningar. Jag förordar därför, att arvodenä även till lärarna i slöjd och hushållsgöromål fastställas till vissa belopp i ett för allt. Sagda arvoden torde böra bestämmas till 4 kronor för undervisningstimme. I övrigt synes överstyrelsens förslag väl avvägt och har icke givit mig anledning till erinran. På av överstyrelsen anförda skäl anser jag mig sålunda icke för närvarande kunna förorda inrättande av övningslärartjänster med fast anställning.

Departements-
chefen.

Vissa med löneregleringen sammanhängande frågor.

Skolöverstyrelsen har föreslagit, att den nya löneregleringen skall träda i kraft den 1 oktober 1942.

Överstyrelsen har bifogat förslag till ny författning rörande avlöning åt lärare vid folkhögskola. Härav inhämtas bland annat:

I § 2 av nu gällande kungörelse av år 1919 finnas bestämmelser om bostadsförmån m. m. Då skolöverstyrelsen, såsom av det föregående framgår, ansett sig böra förorda, att lönerna skola bestämmas till enhetliga belopp för såväl manliga som kvinnliga lärare, har i konsekvens härmed förmånen av fri bostad ansetts böra bestämmas lika för manliga och kvinnliga lärare. På grund härav ha stadgandena under § 2 givits ändrat innehåll. Vidare har överstyrelsen föreslagit en höjning av beloppen av den kontanta ersättning, som skall tillkomma lärare för det fall, att bostadsförmån in natura icke kan tillhandahållas honom. De gällande och de föreslagna beloppen, vilka senare framkommit vid en jämförelse mellan hyrorna vid 1920 års allmänna bostadsräkning och hyrorna vid 1939 års allmänna bostadsräkning, äro följande:

	Gällande belopp, kronor	Föreslaget belopp, kronor
Föreståndare (minst 5 rum och kök)	lägst 800	lägst 1 200
Lärare med fast anställning:		
med hushåll (minst 4 rum och kök) \		
utan * (* 2 * * *))	* 500	* 750

I § 4 av gällande kungörelse finnas bestämmelser angående avlöning under tjänstledighet m. m. Enligt dessa bestämmelser, vilka f. n. avse endast föreståndare och ämneslärare med fast anställning, utgår den kontanta avlöningen

a) vid sjukdom med ett avdrag, motsvarande $\frac{1}{3}$ av den kontanta begynnelseavlöningen,

b) vid tjänstledighet på grund av offentligt uppdrag o. dyl. med ett avdrag såsom vid sjukdom eller det högre belopp, som Kungl. Maj:t bestämmer, samt

c) vid tjänstledighet av annan anledning med avdrag, motsvarande den kontanta avlöningen för vikarie å tjänsten.

Skolöverstyrelsen har föreslagit ett kompletterande stadgande om rätt för extra ordinarie lärare att uppbära hälften av lönen under tjänstledighet på grund av sjukdom. Förmånen i fråga har emellertid ansetts böra begränsas att avse högst tiden intill avslutandet av den kurs, för vilken läraren anställts. Under samma paragraf har även intagits en bestämmelse om avlöningsförmåner till kvinnlig lärare vid tjänstledighet för havandeskap eller barnsbörd, innebärande att befattningshavaren skulle äga att under en tid av 90 dagar åtnjuta samtliga henne eljest tillkommande kontanta avlöningsförmåner med avdrag av ett belopp, motsvarande för föreståndarinna och ämneslärarinna en tredjedel och för extra ordinarie lärarinna hälften av den kontanta begynnelselönen, dock att extra ordinarie lärarinna skulle under här avsedd ledighet äga åtnjuta avlöning högst för tiden intill avslutandet av den kurs, för vilken hon anställts. Nuvarande föreskrift om rätt för befattningshavare att vid tjänstledighet av annan anledning än sjukdom eller offentligt uppdrag åtnjuta lön minskad med ett belopp motsvarande den kontanta avlöningen för vikarie, har ansetts böra skärpas därhän, att förmånen i fråga icke må, utan att skolöverstyrelsen därtill lämnat medgivande, åtnjutas för längre tid än sammanlagt 90 dagar under två på varandra följande kalenderår.

I 1 § 3 mom. av gällande kungörelse om avlöning till lärare vid folkhögskolor finnes intagen en bestämmelse om att där föreståndare för folkhögskola tillika är föreståndare för l a n t m a n n a s k o l a, han må äga uppbära avlöning endast i egenskap av föreståndare för endera skolan. Vissa härmed sammanhängande bestämmelser återfinnas under 2 § 2 och 3 mom. samma kungörelse. Då numera allt samband mellan de lägre lantbruksundervisningsanstalterna och folkhögskolorna upphört, hava berörda bestämmelser utslutits ur motsvarande författningsrum av det föreliggande kungörelseförslaget.

I samband med löneregleringens ikraftträdande bleve vissa anordningar av övergångs natur erforderliga. Bland annat gällde detta i fråga om tillträddandet av ålderstilläggen. Denna fråga liksom även vissa andra spörsmål borde upptagas till närmare prövning i samband med övergångsbestämmelsernas utarbetande.

Ett genomförande av den tillfänkta löneregleringen förutsatte, att vissa ändringar vidtoges i stadgan för de statsunderstödda folkhögskolorna. Bland annat syftade överstyrelsen härvid på frågan om utfärdandet av vissa föreskrifter rörande behörighetsförklaring för icke fast anställda lärare. Jämväl i vissa andra hänseenden kunde ändrade bestämmelser i stadgan bliva erforderliga. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga dylika ändringar i samband med löneregleringens genomförande.

I detta sammanhang kunde framhållas, att det torde komma att visa sig nödvändigt att bereda folkhögskolinspektören, vars ifrågasvarande befattning

vore och jämväl i fortsättningen kunde antagas komma att förbli en bisyssla, tjänstledighet från hans ordinarie tjänst för handläggande av vissa organisationsspörsmål m. m. i samband med löneregleringens genomförande. Detta förutsatte givetvis, att möjlighet förefunnnes att bereda honom ersättning för avstädda löneförmåner under tjänstledigheten ifråga.

Statskontoret har framställt vissa erinringar mot överstyrelsens förslag.

Ett genomförande av vad statskontoret i det föregående förordat föranledde vissa jämkningar i de föreslagna avlöningsbestämmelserna. Vid denna överarbetning torde även uppmärksammas angelägenheten av att den numera vedertagna terminologien för olika typer av fasta och rörliga löneförmåner (avlöning, lön och arvode) iakttoges.

I författningen syntes böra angivas den golvyta, som de olika bostadstyperna minst borde omfatta, förslagsvis för föreståndare omkring 130 kvadratmeter, för fast anställd ämneslärare med eget hushåll omkring 100 kvadratmeter, för annan sådan lärare omkring 40 kvadratmeter samt för extra ordinarie lärare omkring 25 kvadratmeter. Vidare syntes en differentiering av bostadsersättningarna vara ofrånkomlig. Minimiersättningarna torde förslagsvis kunna fastställas till följande belopp: för föreståndare 1 200 kronor, för fast anställd lärare med eget hushåll 900 kronor, för annan sådan lärare 500 kronor samt för extra ordinarie lärare 300 kronor.

Av författningen borde klart framgå, att ålderstillägg skulle tillträdas, sedan viss tid förflutit från det befattningshavaren efter vunnen behörighet att antagas som ämneslärare med fast anställning vid folkhögskola tillträtt tjänsten.

Allmänna lönenämnden har framhållit, att i samband med frågan om övergångsanordningar borde spørgsmålet om övergångsvis utgående barntillägg till folkhögskolornas lärare upptagas till omprövning.

Styrelsen för svenska folkhögskolornas lärarförening har anfört:

Styrelsen beklagade, att icke de principer i avseende på lön vid tjänstledighet på grund av sjukdom och de principer i fråga om ålderstillägg, som tillämpats när det gällde föreståndare, ämneslärare med fast anställning och extra ordinarie ämneslärare, även kunnat vinna beaktande, när det gällde övningslärare med en tjänstgöring, som motsvarade den, som ämneslärare med fast anställning och extra ordinarie ämneslärare hade. Vid de flesta folkhögskolor hade undervisning i sådana övningsämnen som slöjd och huslig ekonomi erhållit en betydande plats på läsordningen. Ofta vore övningslärare i dessa ämnen under lång tid knutna vid en folkhögskola, och deras anställning kunde i verkligheten göra anspråk på benämningen fast i samma grad som ämneslärares anställning.

De lärare vid statliga och kommunala undervisningsanstalter för vilka lönereglering genomförts, hade samtliga kommit i åtnjutande av rätt till begravningshjälp. Styrelsen föreslog, att följande bestämmelse infördes. »Avlider lärare, skall till hans dödsbo som begravningshjälp utbetalas ett belopp, motsvarande en tiondel av hans oavkortade årsavlöning vid tiden för dödsfallet, dock högst 500 kronor. Vid lärares dödsfall till följd av olycksfall i tjänsten skall dock förenämnda belopp minskas med den begravningshjälp.

vartill dödsboet är berättigat enligt olycksfallsförsäkringslagen.» Samtidigt föresloge styrelsen, att angående statsbidrag stadgades, att till understöd åt folkhögskolor skulle såsom särskilt bidrag till lärares avlöning begravningshjälp utgå med föreskrivet belopp.

Departements- Av praktiska skäl förordar jag, i likhet med skolöverstyrelsen, att den av mig tillstyrkta löneregleringen skall träda i kraft den 1 oktober 1942.
chefen.

I samband med löneregleringen torde, såsom överstyrelsen framhållit, böra ske en justering av de värden, som i avlöningskungörelsen angivas för den lägsta kontanta ersättning, som skall erläggas av huvudman, när naturaförmåner icke tillhandahållas därtill berättigad befattningshavare. Härvid har jag funnit mig böra, i anslutning till vad statskontoret anfört, tillstyrka en större differentiering av ersättningsbeloppen än den av överstyrelsen föreslagna och förordar i sådant hänseende fastställande av följande belopp, nämligen för föreståndare 1 200 kronor, för fast anställd ämneslärare med eget hushåll 900 kronor, för annan sådan lärare 500 kronor, för extra ordinarie ämneslärare med eget hushåll 500 kronor och för extra ordinarie lärare, som icke har eget hushåll, 300 kronor. Att särskilda belopp böra angivas för extra ordinarie ämneslärare är en konsekvens av att jag, såsom av det föregående framgår, tillstyrkt, att dylika lärare tillerkännas rätt till fri bostad jämte bränsle eller motsvarande kontant ersättning. Vad statskontoret i övrigt anfört torde böra tagas under övervägande i samband med utfärdande av vederbörliga bestämmelser i ämnet.

Skolöverstyrelsens förslag om införande av rätt för extra ordinarie lärare att uppbära viss del av lönen vid tjänstledighet på grund av sjukdom synes mig välbetänkt. Det torde emellertid kunna sättas i fråga, huruvida icke extra ordinarie lärare härvid bör likställas med den ordinarie personalen och således berättigas uppbära lön med ett avdrag, motsvarande en tredjedel av den kontanta begynnelselönen. Anmärkas må, att vid de statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalterna redan för närvarande full likställighet i detta hänseende finnes genomförd mellan den ordinarie och den extra ordinarie personalen. På sätt skolöverstyrelsen förordat synes vidare böra införas en bestämmelse om avlöningsförmåner till kvinnlig lärare vid tjänstledighet för havandeskap eller barnsbörd, varvid emellertid skäligheten synes bjuda, att extra ordinarie lärarinna i fråga om grunderna för avlöningsåtnjutande under dylik ledighet jämställas med ordinarie lärarinna. Dessa frågor torde lämpligen böra närmare övervägas i samband med utfärdande av vederbörliga bestämmelser i ämnet.

I anslutning till vad allmänna lönenämnden anfört förutsätter jag, att lärare vid folkhögskolor i enlighet med vedertagen praxis erhålla rätt att övergångsvis åtnjuta barntillägg. Det av folkhögskolans lärarförening framlagda förslaget om utbetalande av begravningshjälp kan jag icke för närvarande tillstyrka; frågan härom torde böra upptagas framdeles i samband

med ett eventuellt inordnande av ifrågavarande personal i det för civilförvaltningen gällande lönesystemet.

På sätt skolöverstyrelsen framhållit kan det komma att visa sig nödvändigt att bereda folkhögskolinspektören tjänstledighet från hans ordinarie tjänst för handläggande av vissa organisationsspörsmål m. m. i samband med löneregleringens genomförande. Skulle så bli fallet, torde ersättning för avstådda löneförmåner böra beredas honom. Kostnaderna härför torde böra bestridas från den i skolöverstyrelsens avlöningsstat uppförda anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att medgiva, att posten må för ändamålet överskridas med erforderligt belopp.

Vad skolöverstyrelsen i övrigt i förevarande hänseende anfört har icke givit mig anledning till erinran eller uttalande. De föreskrifter, som bli erforderliga för genomförande av den ifrågasatta löneregleringen, torde Kungl. Maj:t efter beslut i regleringsfrågan böra utfärda. Bland annat torde erfordras vissa ändringar i kungörelsen 1940: 104 med bestämmelser i fråga om avlöning till vissa lärare vid statsunderstödda folkhögskolor under tjänstledighet på grund av inkallelse till militär tjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering m. m. Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t skall äga vidtaga de ändringar i nämnda kungörelse, som må finnas erforderliga såsom en följd av nu ifrågavarande lönereglering.

III. Förslag till statsbidragsreglering.

Gällande bestämmelser.

Av kostnaderna för lärarnas avlöning betalar staten *helt* endast den provisoriska avlöningsförbättringen, ålderstilläggen samt vissa vikariatskostnader o. dyl. Vidare betalas av statsmedel dyrtidstillägg å ett tilläggsunderlag, motsvarande *hälften* av den bestämda kontanta minimilönen; på liknande sätt är även kristillägget konstruerat. Till bestridande av kostnaderna för undervisning i hushållsgöromål, då denna ingår i skolans första årskurs, betalas av statsmedel ett belopp, motsvarande *två tredjedelar* av den till lärarinnan utgående minimilönen.

I övrigt utgår statens bidrag till folkhögskolorna i form av till vissa belopp bestämda *bidrag till kursernas uppehållande*, nämligen (jfr även sammanställningen sid. 40):

till huvudkurs högst 7 000 kronor;

till kvinnlig kurs, som pågår samtidigt med huvudkurs för manliga elever, högst 3 500 kronor;

till fristående kvinnlig kurs, då anslag utgår även till huvudkurs, högst 3 500 kronor;

till andra årskurs, som pågår samtidigt med huvudkurs, högst 2 500 kronor och, om med sådan kurs är förenad skyldighet att avlöna särskild äm-

neslärare med fast anställning eller om minst två fasta ämneslärarebefattningar före den 1 november 1919 varit inrättade vid skolan, ytterligare högst 1 000 kronor, samt till andra årskurs, som är ansluten till fristående kvinnlig kurs, högst 2 000 kronor;

till anordnande av parallellundervisning¹, då sådan med hänsyn till elevernas olika förkunskaper eller behovet av uppdelning i skilda arbetslag prövas nödvändig:

a) beträffande huvudkurs och därtill ansluten andra årskurs

till envar av manlig avdelning och kvinnlig avdelning ävensom avdelning med såväl manliga som kvinnliga elever med högst 1 000 kronor samt, då elevantalet inom någon av nämnda avdelningar överstiger 40, med ytterligare högst 1 000 kronor för sådan avdelning, dock att nu förevarande anslag tillhopa icke må överstiga 3 000 kronor;

b) beträffande fristående kvinnlig kurs och därtill ansluten andra årskurs

med högst 750 kronor för kurs, samt, då elevantalet inom någon av nämnda kurser överstiger 40, med ytterligare högst 750 kronor för sådan kurs, dock att nu förevarande anslag tillhopa icke må överstiga 1 500 kronor.

Till huvudkurs och fristående kvinnlig kurs ävensom andra samtidigt med dem pågående kurser, för det fall att ifrågavarande kurser enligt därom stadgade villkor angående undervisningstidens längd skola pågå minst tre veckor utöver eljest föreskrivna minsta undervisningstid, 10 procents förhöjning av eljest utgående statsbidrag.

År 1919 beviljade riksdagen 20 procents *förhöjning av statsbidragen*, vilken förhöjning år 1920 sänktes till 10 procent och år 1933 till 5 procent.

Statsbidragen äro avpassade så, att de i stort sett täcka samtliga kontant utgående lärarlöner. Föreståndare och fast anställd ämneslärare tillkommande naturaförmåner, fri bostad jämte för densamma erforderligt bränsle eller kontant ersättning därför, har däremot huvudmannen skyldighet att bekosta. Såsom förut framhållits, hava de flesta skolornas huvudmän utfyllt dyrtidstillägget, så att det i stort sett kan sägas överensstämma med motsvarande förmån vid statens oreglerade verk.

Såsom villkor för statsbidrag krävas vissa *ortsbidrag*. Det fordras sålunda, att landsting, hushållningssällskap, kommuner eller enskilda var för sig eller gemensamt till vederbörande skola lämna bidrag, vilka, inberäknat skolavgifter, där sådana förekomma, sammanlagt uppgå till minst lika stort belopp som det, varmed statsbidraget för samtliga på en gång vid skolan pågående kurser överskjuter 3 000 kronor för huvudkurs, 4 500 kronor för huvudkurs med därtill ansluten kvinnlig kurs samt 1 500 kronor för fristående kvinnlig kurs.

Skolöverstyrelsens förslag.

Skolöverstyrelsen har framhållit, att då någon egentlig rubbning av det nuvarande avlöningssystemet icke vore avsedd att komma till stånd, över-

¹ Enligt kungörelsen 1940: 299.

styrelsen icke heller ifrågasatte någon principiell omläggning av grunderna för fördelningen mellan staten och folkhögskolornas ägare av kostnaderna för lärarnas avlöning. Överstyrelsen utginge följaktligen från att statsbidragen även i fortsättningen skulle avpassas så, att de täckte samtliga kontant utgående minimilöner. Föreståndare och fast anställda ämneslärare tillkommande naturaförmåner — fri bostad jämte för densamma erforderligt bränsle eller kontant ersättning därför — borde således fortsättningsvis liksom hittills bekostas av huvudmannen. Med avseende å statsbidragens belopp bleve emellertid vissa ändrade föreskrifter erforderliga med hänsyn till föreslagen uppräknig av lärarlönerna. Överstyrelsen återkomme i det följande till denna fråga.

I fråga om dyrtidstillägg av statsmedel till folkhögskolornas lärare gällde för närvarande, att sådant tillägg — beräknat efter de för befattningshavare vid statens oreglerade verk gällande grunderna — utginge å ett tilläggsunderlag motsvarande hälften av den författningsenliga minimilönen. Vid flertalet skolor hade vederbörande huvudman utfyllt nämnda dyrtidstillägg med sådant tillägg å återstående del av lönen efter samma eller likartade grunder, varför lärarna i stort sett kunde sägas uppbära dyrtidstillägg i likhet med befattningshavare vid statens oreglerade verk. Enligt överstyrelsens åsikt talade övervägande skäl för att efter en omreglering av lönerna låta dyrtidstillägg av statsmedel utgå å hela minimilönen. Principen att staten påtog sig kostnaderna för samtliga kontant utgående förmåner hade ju kommit till uttryck vid de senaste löneregleringarna för icke-statlig lärarpersonal, varför en omläggning i nyss antydd riktning torde framstå såsom skälig och naturlig. Såsom i det föregående närmare berörts, förutsatte överstyrelsen emellertid, att dyrtidstillägget i fortsättningen skulle utgå i form av rörligt tillägg, i tillämpliga delar konstruerat enligt samma grunder som gällde angående dylikt tillägg till befattningshavare med avlöning enligt vederbörliga statliga avlöningsreglementen.

I sitt år 1938 avgivna förslag till lönereglering för lärarna vid folkhögskolorna hade skolöverstyrelsen utgått från att grunderna för fördelningen mellan staten och respektive huvudman av kostnaderna för lärarpersonalens avlöning skulle anpassas efter de föreslagna ändringarna av avlöningsbestämmelserna. Statsbidragen borde i princip så utmätas, att staten ersatte skolorna för samtliga lönekostnaderna enligt avlöningsreglementet med undantag av värdet av de naturaförmåner, som tillkomme lärarna. I princip skulle alltså statsbidragen utgå efter motsvarande grunder som vid folkskolorna. En övergång till de sålunda föreslagna statsbidragsgrunderna förutsatte, hade överstyrelsen framhållit, att en statlig kontroll anordnades över anställningen av lärarpersonal. Enligt förslaget skulle statsbidragssystemet ändras därhän, att staten, i stället för gällande anordning med bidrag dels till kursernas uppehållande, dels ock såsom särskilda bidrag till lärares avlöning skulle bestrida samtliga enligt det föreslagna avlöningsreglementet utgående lönebelopp med avdrag dels av ett belopp, motsvarande summan av värdet av de naturaförmåner, som tillkomme lärare med full tjänstgöring,

dels av tio procent utav de arvoden, som skulle utgå till timlärare. Därjämte skulle statsverket bevilja dyrtidstillägg till lärarna enligt de grunder, som tillämpades vid statens s. k. reglerade verk. Som villkor för erhållande av statsbidrag till lärarnas avlöning skulle gälla, att några löne- eller pensions-tillägg av kommunala eller enskilda medel (ortstillägg) icke beviljades lärarna.

I samband med det nu föreliggande förslaget till lönerreglering hade överstyrelsen övervägt möjligheterna att övergå till ett statsbidragssystem liknande det av överstyrelsen år 1938 föreslagna, i samband varmed även en statlig kontroll skulle anordnas över anställningen av lärarpersonalen. Emellertid hade statskontoret i sitt över 1938 års förslag avgivna yttrande uttalat, att vid övervägande av de för folkhögskolorna lämpliga statsbidragsgrunderna särskild hänsyn borde tagas till den fria ställning, som dessa skolor intoge i fråga om undervisningens ordnande och anställande av lärare, ävensom att erforderliga reformer borde vidtagas med utgångspunkt från nu gällande bestämmelser om statsbidrag och lärarlöner. Statsbidraget hade följaktligen enligt statskontorets mening ansetts böra utan närmare angivande av särskilt utgiftsändamål utgå såsom ett bidrag till skolans driftskostnader och till beloppet bestämmas på grundval av en beräknad lönekostnad varvid i fråga om lärarlöner allenast vissa minimibelopp borde angivas såsom villkor för bidragets åtnjutande. Med hänsyn till den ståndpunkt, statskontoret sålunda intagit, ansågo sig överstyrelsen icke böra ifrågasätta, att någon omläggning av statsbidragssystemet nu skulle genomföras. I enlighet härmed hade överstyrelsen i det föreliggande förslaget allenast vidtagit sådana ändringar i förhållande till gällande bestämmelser, vilka betingades av det ökade anslagsbehovet vid de olika skolorna.¹

I det föreliggande förslaget hade överstyrelsen, såsom tidigare nämnts, utgått från att samtliga kostnader för lärarpersonalens kontanta minimilöner skulle bestridas av staten. I förhållande till vad som nu gällde innebure förslaget i detta hänseende den nyheten, att kostnaderna för den del av det nuvarande dyrtidstillägget, som bekostades av skolornas huvudmän, överflyttades på staten. I lönebeloppen hade nämligen inräknats viss del av dyrtidstillägget, beräknat å ett underlag motsvarande hela lönen, varjämte å de sålunda uppräknade lönebeloppen föreslagits utgå rörligt tillägg av statsmedel enligt de för statliga befattningshavare gällande grunderna.

Statskontoret har motsatt sig överstyrelsens förslag om överflyttning på statsverket av vissa lönekostnader.

Enligt nu gällande bestämmelser bestrides av statsmedel endast hälften av kostnaden för det dyrtidstillägg och kristillägg, som skulle hava tillkommit lärarna, om de varit statsanställda (för närvarande 44 %, respektive något över 15 %), medan vid det övervägande flertalet skolor (mer än 80 % av samtliga) huvudmännen tillskjutit återstoden. Statens andel av dyrtidstillägget hade under kalenderåret 1940 uppgått till i runt tal 280 000 kronor. För innevarande kalenderår kunde kostnaderna för det statliga dyrtidstillägget och kristillägg beräknas till omkring (290 000 + 90 000 =) 380 000 kronor.

¹ Beträffande de av överstyrelsen föreslagna ändringarna hänvisas till sammanställninge å sid. 39.

Överstyrelsens föreliggande förslag innebure bland annat, att å statsverket skulle överföras hela kostnaden för de nu utgående rörliga avlöningsförmånerna till lärarpersonalen, vilket med nuvarande indexläge skulle medföra en merutgift för statsverket å omkring 380 000 kronor. En dylik överflyttning på statsverket av kostnader, vilka sedan år 1923 i förekommande fall bestritts av skolornas huvudmän utan bidrag av staten, ansåge sig statskontoret i nuvarande läge icke kunna tillstyrka, särskilt som med den fria ställning, folkhögskolorna av ålder intoge, staten ägde små möjligheter att genom rationaliseringsåtgärder — exempelvis genom sammanslagning av olika skolor — i besparingssyfte nedbringa kostnaderna. Enligt ämbetsverkets mening borde därför jämväl i fortsättningen skolornas huvudmän i princip bidraga till så stor del av de kontant utgående lärarlönerna, som motsvarade deras nuvarande andel i kostnaden för de rörliga avlöningsförmånerna.

De nu utgående statsbidragen till kursverksamheten vid folkhögskolorna hade i överstyrelsens förslag icke oväsentligt uppräknats, bland annat beroende av att i de nya bidragen på grund av övergången från oreglerat dyrtidstillägg till rörligt tillägg inlagts skillnaden mellan dessa tillägg (29 %). Då — som statskontoret i det föregående framhållit — enligt ämbetsverkets mening endast hälften av denna kostnad i princip borde bestridas med statsmedel, syntes de föreslagna kursbidragen böra reduceras. Statskontoret ansåge sig emellertid icke vilja förorda en så stor reduktion, som tekniskt skulle vara möjlig (14,5 %), utan ville ämbetsverket föreslå en minskning med i medeltal 10 %.

De ungefärliga kostnaderna för statsverket enligt gällande bestämmelser samt enligt de av skolöverstyrelsen, respektive statskontoret föreslagna grunderna framgå av omstående sammanställning.¹

Statskontoret har vidare anfört:

Vad anginge de särskilda statsbidragen till lärares avlöning påpekade statskontoret, att — om i enlighet med förslaget de extra ordinarie lärarna medgaves rätt till sjukavlöning under viss tid i analogi med vad som gällde för de fast anställda lärarna — staten horde bestrida kostnaden för arvode åt vikarie för sådan lärare.

I författningsförslaget hade icke intagits några bestämmelser om formerna för statens bidrag till det rörliga tillägget. I avseende härå erinrade statskontoret, att, medan statens bidrag till lärarnas grundlöner för närvarande mera summariskt bestämdes i form av bidrag till de olika kurserna, utbetalningen av de nu utgående dyrtidstilläggen förutsatte en detaljgranskning av varje lärares löneförhållanden, varigenom de praktiska fördelarna med det summariska beräkningssättet delvis omintetgjordes. Statskontoret ville därför föreslå en omläggning såtillvida, att statens bidrag till det rörliga tillägget skulle fastställas utgå i form av en procentuell förhöjning av bidragen till de olika kurserna samt å ålderstilläggen. Då — som ämbetsverket förutsatt — huvudmännen borde bestrida halva kostnaden för det rörliga tillägget, syntes denna procentuella förhöjning böra bestämmas till hälften av det genomsnittliga rörliga tillägget under närmast före utbetalningen liggande kalenderår eller budgetår.

I enlighet härmed borde i avräkning å statsbidraget för till vinterhalvåret förlagd kurs ett förskott å 50 procent utbetalas i december, samt slutreglering

¹ Beräkningarna grunda sig på indexläget under första kvartalet 1942.

	Nuvarande statsbidrag, kronor:	Av skolöverstyrelsen föreslagna statsbidrag, kronor:	Av statskontoret föreslagna statsbidrag, kronor:
58 huvudkurser	à 7 000 = 406 000	à 10 000 = 580 000	à 9 000 = 522 000
29 anslutna kvinnliga kurser	à 3 500 = 101 500	à 4 000 = 116 000	à 4 000 = 116 000
42 fristående » »	à 3 500 = 147 000	à 5 000 = 210 000	à 4 500 = 189 000
8 andra årskurser vid huvudkursen	à 2 500 = 20 000	à 4 000 = 32 000	à 3 500 = 28 000
43 andra årskurser vid huvudkursen	à 3 500 = 150 500	à 5 000 = 215 000	à 4 500 = 193 500
24 andra årskurser vid fristående kvinnliga kurser	à 2 000 = 48 000	à 3 000 = 72 000	à 2 750 = 66 000
44 parallellavd. vid huvudkurs	à 1 000 = 44 000	à 1 500 = 66 000	à 1 250 = 55 000
29 » » »	à 2 000 = 58 000	à 3 000 = 87 000	à 2 500 = 72 500
27 parallellavd. vid fristående kvinnliga kurser	à 750 = 20 250	à 1 000 = 27 000	à 1 000 = 27 000
5 parallellavd. vid fristående kvinnliga kurser	à 1 500 = 7 500	à 2 000 = 10 000	à 2 000 = 10 000
Procentuell förhöjning för 15 huvudkurser	10 % = 26 000	15 % = 39 000	10 % = 26 000
Procentuell förhöjning för 26 frist. kv. kurser	10 % = 15 000	15 % = 22 000	10 % = 15 000
5 % förhöjning av samtliga bidrag	= 52 250	—	—
Provisorisk avlösningsförbättring	(cirka) = 104 000	—	—
	Summa = 1 200 000	Summa = 1 476 000	Summa = 1 320 000
<i>Härtill komma följande kostnader:</i>			
Ålderstillägg	(cirka) 130 000	(cirka) 200 000	(cirka) 170 000
Bidrag till vikariatsersättning	(cirka) 10 000	(cirka) 10 000	(cirka) 10 000
Undervisning i hushållsgöromål	(cirka) 20 000	(cirka) 30 000	(cirka) 30 000
Dyrtidstillägg av statsmedel	$\frac{44\%}{2} = 290\,000$	—	—
Rörligt tillägg » »	—	15 % = 200 000	$\frac{15\%}{2} = 112\,000$
Kristillägg » »	$\frac{12\%}{2} = 90\,000$	12 % = 160 000	$\frac{12\%}{2} = 90\,000$
	Summa = 540 000	Summa = 600 000	Summa = 412 000
	1 740 000	2 076 000	1 732 000

ske i mars månad påföljande år, därvid det procentuella tillägget skulle bestämmas på grundval av medelvärdet för rörliga tillägget under det tilländalupna kalenderåret. Å statsbidraget för till sommarhalvåret förlagd kurs skulle utbetalas i juni månad ett förskott à 50 procent, medan slutreglering skulle ske i augusti månad samma år, varvid det procentuella tillägget skulle bestämmas efter medelvärdet för det rörliga tillägget under näst föregående budgetår.

Ålderstilläggen utbetalades för närvarande i början av det kalenderår, för vilket de vore beräknade. Tillika vore skolstyrelserna återbetalningsskyldiga för de belopp, som de på sådant sätt kunde hava utbekommit för mycket (exempelvis på grund av dödsfall under året m. m.). Då en dylik ordning ur

kontrollsynpunkt måste anses mindre lämplig, ville statskontoret i stället föreslå, att av å ett kalenderår belöpande ålderstillägg 50 procent skulle utbetalas förskottsvis under juli månad av kalenderåret, medan återstoden jämte den procentuella förhöjningen — beräknad efter medelvärdet av det rörliga tillägget under det tilländagångna kalenderåret — efter särskild rekvisition skulle utbetalas under januari månad.

Å bidragen till avlöning av lärarinnor i hushållsgöromål borde givetvis någon förhöjning icke utgå.

En reglering av statsbidragen efter de riktlinjer, som i det föregående antytts, kunde — i vad anginge den procentuella förhöjningen — med nuvarande indexläge beräknas draga en årlig kostnad av 112 500 kronor. Här till komme kostnaderna för statsbidrag till kristillägg, vilka kostnader, om de beräknades efter samma principer, som förutsatts skola tillämpas vid beräkningen av statsbidraget till rörligt tillägg, torde belöpa sig till minst 90 000 kronor.

Styrelsen för svenska landstingsförbundet har anfört:

Enligt förslaget skulle dyrtidstillägg å hela lönen utgå av statsmedel mot för närvarande å endast halva lönen, varigenom huvudmännen hittills måst lämna dyrtidstillägg å den återstående hälften. Dessa utgifter skulle nu helt avlastas från landstingen, vilket med hänsyn till de ökade kostnaderna för dessa skolors drift vore synnerligen tacknämligt. I ett annat avseende komme emellertid förslaget att medföra en ökning av landstingens utgifter, nämligen därigenom att manliga och kvinnliga lärare likställts i lönehänseende, vilket gjorde, att de kvinnliga lärarnas bostäder måste utökas eller i stället kontant bostadsersättning lämnas. Av allt att döma torde dock hithörande kostnader kunna hållas inom relativt snäva gränser.

I fråga om grunderna för statens bidrag föresloges icke någon principiell ändring. Statsbidraget skulle alltså även i fortsättningen utgå dels till kursernas upprätthållande med varierande belopp för olika slag av kurser, dels i viss omfattning till lärarnas löner. Hittills torde det sammanlagda statsbidraget i regel hava täckt kostnaderna för lärarlöner. Häri avsåges nu icke att någon ändring skulle ske, varför statsbidraget till kurserna föresloges höjt. Huruvida de föreslagna beloppen vore tillräckliga för att denna princip skulle kunna upprätthållas, undandroge sig emellertid styrelsens bedömande. Under förutsättning att så vore fallet, hade styrelsen för sin del intet att erinra mot vad som av skolöverstyrelsen i detta hänseende föresloges.

Styrelsen för svenska folkhögskolans lärarförening har yttrat:

Skolöverstyrelsen föresloge, i anslutning till av statskontoret uttalad mening, att statsbidragen till folkhögskolorna skulle utgå som bidrag till skolornas driftskostnader. Styrelsen ville, med hänvisning till en enhällig uppfattning hos folkhögskolornas lärarkollegier, tillstyrka detta. Men samtidigt måste styrelsen vända sig emot en del av skolöverstyrelsens motivering beträffande anslagens belopp, som kunde framkalla den missuppfattningen, att anslaget dock i viss mån skulle vara ett löneanslag.

Skolöverstyrelsen utginge i sin motivering ifrån, att statsbidragen även i fortsättningen skulle avpassas så, att de täckte samtliga kontant utgående lärarlöner. Med anledning av denna formulering ville styrelsen framhålla, att nu utgående statsbidrag vid många skolor icke täckte lärarlöner. Det gällande systemet med av staten bestämda minimilöner innebure, att sko-

lornas huvudmän ägde rätt att ge anslag, som möjliggjorde högre löner än de fastställda minimilönerna. Vid åtskilliga skolor hade denna rätt begagnats. Dyrtdstillägg hade genomgående utfyllts genom anslag av huvudman eller genom andra lokala bidrag. Vid de flesta folkhögskolor hade en motsvarande utfyllnad av kristillägg skett. En av styrelsen gjord undersökning visade, att lokalt kristillägg lämnats vid 40 folkhögskolor. Även när det gällde andra löneförmåner än dyrtdstillägg hade vid åtskilliga folkhögskolor löner utgått med högre belopp än de stadgade minimilönerna. Men om man också endast utginge ifrån de stadgade minimilönerna, nådde man fram till, att vid åtskilliga folkhögskolor dessa icke täcktes av statsbidragen. Vid ett antal folkhögskolor hade, sedan huvudmannen förklarat sig ansvara för de ökade lönekostnaderna, av skolöverstyrelsen medgivande lämnats att anställa flera lärare med fast anställning än i folkhögskolestadgan som minsta antal föreskrivna. Om också skolans huvudman vid sådan anställning av lärare räknat med vissa parallellanslag som bidrag till täckande av lön åt på detta sätt medgiven ämneslärare med fast anställning, hade huvudmannen i varje fall måst räkna med att till den stadgade minimilönen åt sådan lärare bidraga med ett belopp av minst 1 000 kronor. I de fall, där övningslärare tillerkänts fast anställning med reglerad lön, hade skolans huvudman måst räkna med att lämna anslag till i regleringsföreskrifterna eventuellt stadgade ålderstillägg och bidrag till avlöning åt vikarie vid tjänstledighet på grund av sjukdom, vilka löner torde kunna betraktas som stadgade minimilöner. Vid åtskilliga folkhögskolor hade utöver de parallellavdelningar, för vilka statsbidrag erhållits, parallellavdelningar anordnats med huvudmannen svarande för lönekostnaderna. Även på annat sätt torde utvidgning av undervisningen utöver den omfattning av undervisningen, som erfordrades för erhållande av statsbidrag, ha ägt rum vid ett antal folkhögskolor.

Vad som här anförts torde motivera styrelsens uppfattning, att statsbidragen icke för närvarande täckte vid skolorna utgående löner. Vid många folkhögskolor hade, med anslag från skolornas huvudmän som grund, skolornas verksamhet, även när det gällde antalet till skolan knutna lärare, vidgats ut utöver den, som kunde äga rum med de utgående statsbidragen som normerande för vid skolan utgående löner. Det vore för styrelsen en fråga av den allra största vikt, att även efter lönerreglering en sådan utvidgning av skolornas verksamhet kunde få äga rum.

De flesta folkhögskolor hade gjort sig rustade att kunna taga emot det väsentligt ökade antalet elever genom nya eller utvidgade lokaler. Från skolornas synpunkt vore det angeläget, att det kapital, som på detta sätt investerats, kunde fullt utnyttjas för skolornas ändamål. De för närvarande mycket betydande kostnaderna för uppvärmning av skolanläggningarna torde icke nämnvärt kunna reduceras, genom att någon avdelning vid skolan indroges och elevantalet minskades. Om vissa e. o. ämneslärare och timlärare utöver det antal, för vilka huvuddelen av lönen kunde täckas genom statsbidrag till parallellavdelning, anställdes vid folkhögskolorna, torde därvidlag huvudmännen hålla före, att den kostnad för dem, som därigenom uppstode, vore väl motiverad genom att ett ökat antal elever kunde antagas vid skolorna. Ännu mera vägande skäl än de ekonomiska syntes enligt styrelsens uppfattning tala för, att den utvidgning av skolorna, som kunde äga rum genom anslag från huvudmannen även till vissa lärares grundlöner, allt fortfarande skulle kunna få äga rum.

Under krisåren i början på 1930-talet hade folkhögskolorna, ehuru skollokaler och elevhem i samma utsträckning som för närvarande då ej stått dem till buds, kunnat taga emot arbetslös ungdom i stor omfattning, och folkhögskolorna torde genom detta ha fyllt en social uppgift av vikt. Folkhögskolorna vore beredda att i det kommande, om så skulle erfordras, till det yttersta utnyttja sina möjligheter för motsvarande uppgifter. Den medborgaruppfostran, som vore folkhögskolans viktigaste uppgift, torde under nu rådande förhållanden vara att anse som en särskilt viktig samhällsangelägenhet, och det vore då av betydelse, att denna medborgaruppfostran nådde så många som möjligt. Åtgärder för att hejda flykten från landsbygden och åtgärder för ungdomens fostran överhuvudtaget hade för närvarande stor aktualitet, och krav torde komma att framställas på ekonomiskt stöd från statsmakterna härutinnan. Det syntes under sådana omständigheter för styrelsen vara av vikt, att man icke vidtog sådana anstalter att verksamheten vid folkhögskolorna, som i så hög grad toge sikte på landsbygdsungdomens problem och på ungdomens fostran, utsattes för några restriktioner.

Styrelsen hade icke någonting att invända emot att som viss grund för beräkningen av statsbidragen till folkhögskolorna lades huvudsakliga kostnaden av lärarnas minimilöner enligt den av skolöverstyrelsen gjorda beräkningen, ehuru den måste utgå ifrån att ej vid någon folkhögskola, om dess verksamhet skulle fortgå i nuvarande omfattning, lärarlönerna komme att helt täckas av statsbidragen. Med hänsyn även till att vid folkhögskolorna för närvarande utginge ett till täckande av kostnader, förorsakade av prisstegring, avsett anslag av fem procent av eljest utgående anslag samt till de anslag vid de tidigare i anslagshänseende med folkhögskolorna alltid jämställda lantmannaskolorna, vilka utginge till driften vid skolorna utöver lärarlönerna, föresloge styrelsen, att två av de grundläggande anslagen som bidrag till kursernas uppehållande måtte ökas, nämligen anslaget till folkhögskolas huvudkurs med 1 000 kronor till högst 11 000 och anslaget till fristående kvinnlig kurs vid folkhögskola, som åtnjöte anslag till sin huvudkurs med 500 kronor till högst 5 500 kronor.

Ifråga om föreslagna anslag till parallellundervisning anhölle styrelsen att få anföra följande:

Enligt 1919 års statsbidragskungörelse kunde vid folkhögskolas huvudkurs och samtidigt därmed pågående kurser sex parallellanslag, vardera på 1 000 kronor, erhållas, medan vid fristående kvinnlig kurs fyra parallellanslag, vardera på 750 kronor, kunnat utgå. I skolöverstyrelsens förslag maximerades parallellanslagen vid huvudkurs till tre, vardera på 1 500 kronor, samt vid fristående kvinnlig kurs till två, vardera på 1 000 kronor. År 1919 hade funnits 50 folkhögskolor och medeltalet elever hade årligen under femårsperioden 1916/20 utgjort 3 126 under det att antalet folkhögskolor 1942 utgjorde 58 och medeltalet elever under femårsperioden 1936/40 hade utgjort 5 833. Dessa siffror gäve vid handen, att för närvarande, i och med att medeltalet elever vid varje skola så väsentligt ökats, ett väsentligt större behov av parallellavdelningar vore till finnandes vid folkhögskolorna än 1919. Genom inskränkningen av parallellanslagen komme de större folkhögskolorna i fortsättningen, om skolöverstyrelsens förslag följdes, i ett ytterst ofördelaktigt ekonomiskt läge. Upprättandet av parallellavdelningar förutsatte anställande av e. o. ämneslärare vid de större folkhögskolorna. Med nu utgående löner till e. o. ämneslärare hade åtskilliga folkhögskolor haft möjlighet att upprätta parallellavdelningar utöver

dem, för vilka statsbidrag erhållits. Med de höjda lönerna för de e. o. ämneslärarna försämrades dessa möjligheter, och det torde särskilt för skolor med annan huvudman än landsting vara att befara, att åtskilliga parallellavdelningar måste nedläggas, att åtskilliga e. o. ämneslärare i fortsättningen ej kunde påräkna fortsatt anställning vid folkhögskolorna och att skolornas verksamhet på detta sätt måste inskränkas. Hänvisande till det anförda föresloge styrelsen, att bestämmelserna ändrades så, att statsbidragen till parallellundervisning finge uppgå till sammanlagt 7 500 kronor vid huvudkurs och därtill anslutna kurser och till 3 000 kronor vid fristående kvinnlig kurs och därtill ansluten andra årskurs.

Som villkor för utfående av statsbidrag föresloge skolöverstyrelsen, att ortsbidrag skulle uppgå till minst lika stort belopp som det, varmed statsbidraget för samtliga på en gång vid skolan pågående kurser översköte 4 000 (nu 3 000) kronor för huvudkurs, 6 000 (nu 4 500) kronor för huvudkurs med därtill ansluten kvinnlig kurs samt 2 000 (nu 1 500) kronor för fristående kvinnlig kurs. För folkhögskola med huvudkurs, samtidigt pågående kvinnlig kurs, andra årskurs samt tre parallellavdelningar utginge för närvarande som statsbidrag 17 850 kronor, varvid som villkor för erhållande av statsbidrag fordrades bl. a. lokala bidrag på 13 350 kronor. Enligt skolöverstyrelsens förslag skulle statsbidrag till motsvarande kurser utgå med 23 000 kronor och lokala bidrag på 17 000 kronor erfordras för erhållande av detta statsbidrag. För fristående kvinnlig kurs med andra årskurs och två parallellavdelningar fordrades nu lokalt bidrag med 5 500 kronor under det att enligt skolöverstyrelsens förslag motsvarande lokala bidrag skulle uppgå till 8 000 kronor.

Vid de flesta folkhögskolor torde för närvarande de lokala bidragen såväl till huvudkurs och samtidigt med huvudkurs pågående kurser som till fristående kvinnlig kurs och samtidigt med den pågående kurs uppgå till och i många fall väsentligt överstiga de lokala belopp, som erfordrades, för att statsbidrag till visst belopp skulle kunna utgå. Men det finnes folkhögskolor ifråga om vilka det skulle vålla svårigheter och kanske vara ogörligt att anskaffa de av skolöverstyrelsen föreslagna lokala anslagen. Det gällde i främsta hand skolor, vilka till garantiförening måste erlægga hyra för lokaler, som garantiföreningen tillhandahöller. Styrelsen hölle före, att lokala anslag borde krävas för erhållande av statsbidrag till folkhögskola men föresloge av anförda skäl, med hänvisning till den ringa omfattningen av de lokala anslag, som fordrades för statsbidrag till lantmannaskolor och då det eljest icke syntes vara motiverat, att de lokala anslagen i så hög grad som skolöverstyrelsen förutsatte skulle höjas, att det måtte stadgas, att ortsbidrag skulle uppgå till minst lika stort belopp som det, varmed statsbidraget för samtliga på en gång vid skolan pågående kurser översköte 6 000 kronor för huvudkurs, 9 000 kronor för huvudkurs och därtill ansluten kvinnlig kurs och 3 000 kronor för fristående kvinnlig kurs.

Departements-
chefen.

Statsbidragen till kursernas upprätthållande voro ursprungligen avpassade så, att de i stort sett täckte kostnaderna för löner för det antal lärare, som ansågs erforderligt såsom ett minimum för upprätthållande av kurser om föreskriven minsta längd. Skolöverstyrelsen har nu förklarat sig anse, att denna princip alltjämt borde följas, dock med den modifikation, att staten, som efter dyrtidstilläggens införande bidragit till dessa med i stort

sett halva beloppet, borde svara för kostnaderna för den rörliga delen av lönen i dess helhet. Statskontoret har emellertid, under hänvisning till det nuvarande statsfinansiella läget, avstyrkt genomförandet av en dylik överflyttning av kostnader från huvudmännen till statsverket. Jag har för egen del i likhet med statskontoret icke funnit anledning att förordna en dylik utgiftsförskjutning till nackdel för statsverket. Den nuvarande kostnadsfördelningen synes mig böra tills vidare i princip bibehållas.

Vid en strikt tillämpning av den av skolöverstyrelsen förordade principen, att staten borde helt svara för kostnaderna för lärarpersonalens kontanta minimilöner, skulle statens utgifter ha ökats *dels* med hela kostnaden för den ifrågasatta löneförbättringen, enligt mina beräkningar omkring 170 000 kronor vid godtagande av de av överstyrelsen föreslagna lönebeloppen, *dels ock* med den skolornas huvudmän åvilande delen av dyrtidskompensationen, för innevarande budgetår uppskattad till omkring 380 000 kronor. Statens utgifter skulle sålunda ha ökats med omkring $(170\ 000 + 380\ 000 =)$ 550 000 kronor. Överstyrelsen har emellertid avvägt den föreslagna höjningen av grundunderstöden så, att kostnadsökningen vid bifall till överstyrelsens förslag skulle stanna vid omkring 336 000 kronor. Skolornas huvudmän skulle sålunda alltjämt få att svara för en viss, icke obetydlig del av de kontanta lönekostnaderna, eller omkring $(550\ 000 - 336\ 000 =)$ 214 000 kronor. Vid bifall till vad jag förordat i fråga om löneförbättringens avvägning skulle sistnämnda belopp bli omkring 30 000 kronor lägre, eller cirka 184 000 kronor. Då överstyrelsen sålunda iakttagit en betydande återhållsamhet vid avvägningen av de föreslagna statsbidragsbeloppen, finner jag mig, trots den principiella inställning varåt jag givit uttryck, böra godtaga dessa. Däremot finner jag mig i fråga om statens kostnader för rörligt tillägg och kristillägg böra förordna, att staten skall lämna bidrag till bestridande av allenast hälften av dessa kostnader. I jämförelse med skolöverstyrelsens förslag innebär detta en minskning av statsutgifterna med omkring 180 000 kronor. Vid bifall till vad jag förordat skulle huvudmännens kostnader vid det under första kvartalet av år 1942 rådande indexläget komma att förbli i stort sett oförändrade.

Ett bifall till statskontorets förslag om halvering av de rörliga löneförmanerna mellan staten och huvudmännen i förening med en viss beskärning av de av överstyrelsen förordade statsbidragen skulle, såvitt jag kunnat finna, leda till att huvudmännen skulle få att helt svara för den ifrågasatta löneförbättringen medan statens utgifter snarare komme att minska än öka. En sådan fördelning av kostnaderna synes mig icke skäligen böra förordas.

I samband med besparingsåtgärderna efter den nuvarande krisens inbrott oegränsades statsbidragen till anordnande av parallellundervisning från och med budgetåret 1940/41 genom nedsättning av bidragens maximibelopp i fråga om huvudkurs från 4 000 kronor till 3 000 kronor och i fråga om fristående kvinnlig kurs från 2 250 kronor till 1 500 kronor. Detta beslut in-

nebar, att antalet parallellavdelningar, för vilka statsbidrag kunde utgå, sänktes från fyra till tre beträffande huvudkurs och från tre till två beträffande fristående kvinnlig kurs. Skolöverstyrelsen har icke ifrågasatt någon ändring beträffande denna begränsningsregel. Styrelsen för folkhögskolans lärarförening har, under åberopande av bland annat den växande tillströmningen av elever till folkhögskolorna, hemställt om höjning av maximiunderstöden för parallellundervisning till sådana belopp, att bidrag skulle kunna utgå till fem parallellavdelningar vid huvudkurs och tre vid fristående kvinnlig kurs. Den fortgående stegringen av elevantalet gör det enligt min mening befogat, att en viss uppmjukning av ifrågavarande begränsningsregel nu vidtages. Jag har sålunda ansett mig böra förorda, att maximiunderstödet för anordnande av parallellundervisning vid huvudkurs fastställas till 6 000 kronor, vilket innebär, att statsbidrag må kunna utgå till anordnande av fyra parallellavdelningar vid dylik kurs. Enligt vad jag under hand inhämtat, torde ett bifall till detta förslag komma att medföra en merutgift för statsverket av omkring 20 000 kronor.

Såsom villkor för åtnjutande av de nu utgående statsunderstöden stadgas för närvarande bland annat, att landsting, hushållningssällskap, kommuner eller enskilda var för sig eller gemensamt skola lämna bidrag, vilka, inberäknat skolavgifter, där sådana förekomma, sammanlagt uppgå till belopp, bestämda i visst förhållande till statsbidraget. Skolöverstyrelsen har föreslagit viss höjning av dessa belopp. För egen del finner jag icke anledning att i fortsättningen, på sätt som nu sker, uppställa villkor av förevarande art. Det synes tillräckligt och mera lämpat efter de verkliga förhållandena, om det i stället uppställs ett villkor av innebörd, att från annat håll än staten skall tillskjutas vad som utöver statsbidragen erfordras för skolverksamhetens behöriga upprätthållande. Såsom statsbidragsvillkor bör även fordras, att lärarna erhålla stadgade löneförmåner, däribland vederbörliga indextillägg.

Statskontoret har föreslagit, att statens bidrag till rörligt tillägg skulle fastställas att utgå i form av en procentuell förhöjning av bidragen till de olika kurserna samt å ålderstilläggen, uppgående till hälften av det genomsnittliga rörliga tillägget under närmast före utbetalningen liggande kalenderår eller budgetår. Jag biträder för egen del detta förslag. På motsvarande sätt torde statens bidrag till kristillägg böra utgå.

Jag förutsätter, att staten skall bestrida kostnaderna för arvode åt vikarie åt icke-ordinarie befattningshavare under den tid vederbörande åtnjuter sjukavlöning eller avlöning under ledighet för havandeskap eller barnsörd.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som erfordras för genomförande av den av mig förordade statsbidragsregleringen, vilken, i likhet med löneregleringen, torde böra träda i kraft den 1 oktober 1942. Därvid torde böra uppmärksammas vad statskontoret anfört beträffande förskotts- och avräkningsförfarande m. m.

IV. Kostnadsberäkningar för budgetåret 1942/43.

1. Förslagsanslaget till Folkhögskolor: Understöd.

Förevarande anslag är för innevarande budgetår uppfört med 1 355 000 kronor. Förslagsanslaget till dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter torde för innevarande budgetår komma att för folkhögskolornas del belastas med omkring 290 000 kronor och förslagsanslaget till kristillägg med omkring 90 000 kronor. Vid bifall till vad jag i det föregående förordat, torde statens samtliga utgifter för ifrågavarande ändamål böra avföras från förslagsanslaget till Folkhögskolor: Understöd. Detta anslag torde efter löne- och statsbidragsregleringens genomförande på sätt jag förordat komma att för helt budgetår vid under första kvartalet av år 1942 rådande indexläge belastas med i runt tal 1 940 000 kronor. Häremot svarar en minskad belastning å vederbörande dyrtidstilläggsanslag och å kristilläggsanslaget med omkring 290 000 kronor respektive omkring 90 000 kronor. Statens utgifter skulle alltså vid bifall till vad jag förordat komma att öka med i runt tal (1 940 000 — 1 355 000 — 290 000 — 90 000 =) 205 000 kronor.

Då löne- och statsbidragsregleringen enligt vad jag tillstyrkt skulle träda i kraft först den 1 oktober 1942, synes förevarande anslag för nästa budgetår böra uppföras med i runt tal 1 900 000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 545 000 kronor.

2. Förslagsanslaget till dyrtidstillägg åt lärare vid vissa undervisnings- m. fl. anstalter.

Detta anslag har för innevarande budgetår uppförts med 1 385 000 kronor. *Skolöverstyrelsen* har för nästa budgetår räknat med — bortsett från den minskade belastning, som följer av förslaget om löne- och statsbidragsreglering för lärare vid folkhögskolor — i stort sett oförändrat medelsbehov för nästa budgetår. En mindre justering nedåt syntes dock befogad med hänsyn till att barntilläggen successivt skulle avvecklas. Anslagsbelastningen för budgetåret 1940/41 utgjorde i runt tal 1 324 000 kronor. Med hänsyn till nämnda omständigheter och då utgifter för dyrtidstillägg åt lärare vid folkhögskolor vid bifall till vad jag förordat hädanefter icke komma att belasta anslaget, synes detsamma kunna för nästa budgetår beräknas till i runt tal 1 050 000 kronor, vilket innebär en minskning med 335 000 kronor.

De barntillägg åt lärare vid folkhögskolor, vilka må komma att övergångsvis utgå, torde alltjämt böra belasta förevarande anslag.

V. Hemställan.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att

dels godkänna av mig i det föregående angivna grunder för avlöning åt lärare vid folkhögskolor samt för statsbidrag till sådana skolor;

dels till *Folkhögskolor: Understöd* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av ..... kronor 1 900 000;

dels ock till *Dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av ..... kronor 1 050 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Bo Tideström.